

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De interrogationibus Pœnitenti faciendis à Co[n]fessario,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

in sequenti parte suo loco, cum agatur de confessione, teneatur Pœnitens iterare aliquas suas confessiones præcedentes: si que cum teneri, iuxta dicenda in sequenti cap. 3. sect. 1. inuenerit, nec Pœnitens ipse aduertat, monet ipsum, quod debeat iterum examinare conscientiam suam; cum eoque agat, sicut cum eo agendum esse qui non discussit sufficienter conscientiam dicitur in sequenti num. 28.

12. Pertinet vnde dicitur vt Confessarius velit potius duos audire bene, quam viginti perfunctorie: quando quidem hoc quam illud melius est; vt bene ait Caiet. in verbo Confessor §. de prudentia Confessarij.

Pertinet postremò quod Polancus monet in Direct. cap. 1. artic. 4. in fine, vt quando Confessarius audire nequit omnes, libentius eos audiat, qui plus indigent, & quorum spiritualis profectus redundat, ad maiorem Dei gloriam, & maius commune bonum.

CAPVT SECVNDVM.

De prudentia Confessarij in interrogando Pœnitentem.

SVM MARI VM.

13. Modus quo ad officium Confessarij, Pœnitentem interrogare spectat.
 14. De mortali peccato quod committitur id officij omittendo.
 15. Non ideo Confessarius liberatur ab obligatione interrogandi Pœnitentem, quod hic videatur bene fecisse conscientia sua examen.
 16. Spectantia ad propositam prudentiam Confessarij.

13. Officium quidem Confessarij de se vt Sotus bene notat in 4. distinct. 18. art. 4. col. 14. non est interrogare Pœnitentem, sed audire confitentem: cum in foro pœnitentia non procedatur sicut in criminali per vim coactiuam ad extorquendam à reo confessionem, sed per spontaneam voluntatem confitentis; ita vt sufficiat simplicem illius confessionem audire, nec per se sit de ratione Sacramenti Pœnitentia: interrogaciones fieri in illius administratione, sed solum ex accidenti; nimirum cum acciderit Pœnitentem a liquid de necessarijs in confessione omittere: tunc enim id coniunctum esse cum ipso audiendi officio, patet, tum præcepto quod de interrogando datur. De Pœnit. distinct. 6. cap. 2. §. Diligens & De Pœnit. & remiss. cap. Omnis vrinque sexus §. Sacerdos: tum ex eo quod Confessarius fungatur officio Medici, qui infideliter ageret, si ægrotum aliquas morbi circumstantias pestilentes videret tacere ex ignorantia, nihil inquireret. Item officio Iudicis, qui similiter perfidè agit, sciens testem aliquid tacere, de quo ius habet interrogandi, & id omittit ac dissimulat. Item officio auditoris rationum dati & accepti, qui negligit in fraudem domini sui, multa recepta silentio pertranst.

14. Vnde fit, vt Confessarius omittens interrogaciones debitas, peccet mortaliter ex Angelo, verbo Interrogaciones in principio (quem sequitur Nauarr. ad cit. §. Diligens num. 7. & in Enchir. cap. 5. num. 2.) quoties animaduertit & credit aliquid esse de quo necessarium sit Pœnitentem interrogari, vt valida sit & fructuosa ipsius confessio, neque interrogat. Ratio est: quia tunc supraddictum præceptum obligat, si vnquam alias, illiusque violatio est cum graui damno spirituali proximi & iniuria sacramenti Pœnitentia; si quidem per eam subtrahitur Pœnitenti consilium ac remedium debitum: & in Sacramento Pœnitentia, forma illius applicatur insufficienti materia; id est, absolutio sacramentalis applicatur confessioni defectuosa. Mei tò igitur ait Angelus, quod Confessarius probabiliter credens eum quem audit confitentem omittente obliuione, vel ignorantia, vel ex negligentia aliquid necessarium ad validitatem confessionis (vt potest credere de magna parte hominum qui ferè rudes sunt, aut ignari, aut valde negligentes in examinanda conscientia, aut non norunt exprimere species, numerum, & circumstantias peccatorum, aut si norunt non faciunt) peccet mortaliter si ex negligentia, vel ex timore prætermittat interrogaciones quas ei conscientia probabiliter dicit esse de necessitate faciendas; multoque magis si planè aduertat videatque esse penitus necessarias.

15. Quod iuxta Melchiorum Canum in relict. De pœnit. par. 6. (quem Suarez aliquot de alijs citatis sequitur tomo 4. distib.

32. sect. 3. num. 7.) intellige procedere, etiam si probabile sit Confessario, Pœnitentem pro suo captu idoneam adhibuisse diligentiam in inquirendis ac commemorandis peccatis suis, & horum circumstantiis: sed ipse probabiliter nihilominus credat aliquam peccati circumstantiam necessariam esse inuenturam per suam interrogationem. Quanquam, videntur Canus addit, & ante eum Angelus loco citato, non debet Confessarius esse nimium scrupulosus in interrogando, quæ possibile est Pœnitentem commisisse: sed solum debet interrogare circa ea, quæ ab eo commissa esse probabiliter credit. Immo si non sciat certò esse commissa, poterit ad depellendum scrupulum considerare dictam extensionem Cani, non esse ab omnibus receptam. Nam præter Medicum, cuius in præced. num. 6. meminit Suarez: à Victoria De Sacram. num. 193. sic ait: Si probabile sit, quod Pœnitens fecerit sufficientem examinationem, licet credat Confessarius, quod ille alia peccata habeat præter ea quæ dixit: interroget Confessarius, si còmodè potest; sed nõ tenetur tunc interrogare. Iam si Confessarius probabiliter iudicet quod confitens sciat & aduertat se prætermittere illud ipsum de quo videretur interrogandus (nisi fortè obseruaret dicere non non audere ex verecundia, vt addit Angelus) poterit quoque sibi persuadere, quod illud non perperauerit, aut de illo iam alias confessus fuerit.

Id quod approbat Nauarr. in Enchir. loco cit. Adde omittente aliquam interrogationem per inaduertentiam aut obliuionem non videri esse mortiferum: immo interdum nullum peccatum esse, expressit Sylu. Confessor 3. quest. 1. 4. quando nimirum inaduertentia fuerit inuincibilis, non item alias: quia vincibilis, siue ex leui siue ex leuissima negligentia proueniat; à mortali quidem, non tamen à veniali liberat omittentem.

Atque intelligitur ex his, ad prudentiam Confessarij in interrogando Pœnitente, pertinere vt quoties timet, aut dubitat, aut probabiliter putat ipsum scire aliquid quod ad validitatem confessionis declarari necessarium sit, curet per interrogaciones supplemendum illud, quod videri deesse: sin autem bona fide credat nihil ab eo omisum esse de necessarijs: aut aliquid omisum timeat, aut dubitet sine probabilitate, & ex scrupulo tantum, vel ex aliquo inani timore abstinere ab interrogacionibus, quas imprudèter vsurpàs venialiter salè peccaret. Ex Nauarr. ad ante memoratū §. Diligens n. 7.

Pertinet præterea quod habet Polan. in Direct. cap. 2. art. 2. vt plus aut minus; hoc aut illo modo interroget pro qualitate Pœnitentis; & quemque de illis que sunt ei magis propria, spectatis statu & officio, conditioneque ipsius itemque de alijs quæ ex ipsius dictis elici possunt. Adde ex Sylu. Confessor 3. sub finem: vt caueat ne imprudèter interrogando det Pœnitenti occasionem ridendi, & postea iocandi de ineptis interrogacionibus sibi factis. Caueat etiam se aut Pœnitentem ad aliquod malum prouocare interrogando.

Pertinet adhuc vt consideret, & inter se distinguat ea, quæ ante vel post confessionem, & ea quæ in confessione interroganda sunt, vt ordinatè procedat sicut exprimit dum vacat Pœnitenti: cui si mors, vel phrenesis vel lingue impedimentum timeretur, summus ordo est nõ seruare ordinem alium, quàm quem discretio dicitauerit, vt rectè ait Polancus in cit. art. 2. Quæ autem sint ante, & quæ post confessionem, quæque in confessione interroganda, praxis nobis propofita exigit vt in particulari tradatur: quod fiet sub titulo interrogacionum Pœnitenti à Confessario faciendarum.

CAPVT TERTIUM.

De interrogacionibus Pœnitenti faciendis à Confessario.

SVM MARI VM.

17. Explicatio difficultatis, An ante inchoationem Confessionis, faciendæ sint Pœnitenti à Confessario interrogaciones aliqua.
 18. Interrogaciones faciendæ respectu iurisdictionis: & quod de casibus referuatis interrogatio non sit necessario faciendæ.
 19. Faciendæ respectu contritionis; & quid agendum sit cum eo, qui inimicitias gerere inuenitur.
 20. Quid item cum obligato sub mortali ad aliquid exequendum.
 21. De non absoluedo existente in statu peccati mortalis, quem deservere non vult.

22. Quid agendum sit, quando Confessarius dubitat an peccatum mortale sit illud, in quo Pœnitens perseverare statuit.
23. Quid item cum in tali negotio Confessarius & Pœnitens contrarias sententias sequuntur.
24. Quid cum uterque dubitat.
25. Interrogationes facende habito respectu ad confessionem depraesentiam.
26. Alia, habito respectu ad antea insitutam.
27. Quid agendum cum eo, qui non implevit impositam Pœnitentiam, aut antea non fecit confessionem integram.
28. Quid agendum cum eo, qui inuenitur non fecisse sufficiens confessionem suam examen.
29. De erudiendo eo qui nimis rudis in fide esse deprehenditur.
30. Ratio accommodandi se in eare ad caput rudium.
31. Confessionem inchoatam Pœnitens, ad integram faciendam excitandus.
32. De eo qui confiteri vult non per se referendo sua peccata, sed respondendo interrogationibus Confessarii.
33. Prudentia in interrogando Pœnitente dum confitetur, & de quibus interrogandus sit.
34. Obseruanda in talibus interrogationibus.
35. Modus interrogandi de peccato carnis.
36. Interrogationes generales que subiungi possunt confessioni facte à Pœnitente.
37. Speciales magis ordinariæ & omnibus communes, secundum Decalogi ordinem digestæ.
38. Speciales diuersorum statuum propria secundum varietatem eorum digestæ.

Pœnitentem à Confessario interrogationibus dum confitetur iuuandum esse ad plenè integrèque aperitum conscientiam suam, ac totum animæ suæ statum patefaciendum, habetur ex cap. 5. De pœnitent. dist. 6. §. Diligens: & post peractam confessionem debere interrogationibus suppleri integritatis defectus, qui in ea contigerint, manifestum est ex dictis in proximè præcedenti cap. An autem aliquæ præmittendæ sint inchoationi confessionis, difficultas est.

De qua à plerisque statuitur, statim post confessionem generalem, antequam Pœnitens specialem narrationem suorum peccatorum inchoet, interroganda esse ea, que possunt absolutionem impedire, aut d'fficilem reddere; ne post eam in toto, aut in maiori parte factam, Pœnitens ipse cogatur absque absolutione recedere. Pro qua opinione Nauarr. ad citatum §. Diligens num. 12. adfert. Tum quod frustra expectetur et tentus, cuius nullus est effectus, vt habet receptum axiomatis: deoque ad absolutionem conseq'uedam, confessio frustra fiat ei, qui nequit illam dare. Tum quod scandalizandus sit Pœnitens, si postquam totam suam vitam Confessario aperuit, audias ab eo, Non possum te absoluerè. Pro contraria opinione vè d' adfert. Tum quod in cap. Quod quidam De pœnitent. & remiss. habeatur confessionem illius, qui à peccato recedere nolit, non esse respiciendam. Tum quod sepe contingat vt adhortationibus Sacerdotis quæ ab eo (à quâ spirituali scilicet Medico satagente cognitum ægri motum curate) post confessionem fiunt, Pœnitens reddatur ad absolutionem obtinendam dispositus. Tum demum quod experientia doceat, eum qui confessus est sua peccata magis quam ante confessionem, sollicitum esse vt absoluaatur, ne grandis ille labor in præmeditandis & confitendis peccatis ei pereat. Propter quæ rationi in vtramq; partem momentatim de Nauarr. in sequ. nu. 13. merito addit, non videri dicendum, quod confessioni præmittenda sit necessariò interrogatio eorum quæ absolutionem impedire, aut diffisilem reddere possunt neque ex altera parte negandam esse, quin ea licitè præmitti possit. Atq; vltimè præmitti Polancus in Directorio c. 2. art. 1. sub finem ex eo confirmat, quod si cohortatione adhibita, leuè scilicet, consolatio, in spem erigedo. & cū opus fuerit etiam increpando (iuxta c. 1. De pœnitent. dist. 6. §. Quibus cognitis) Pœnitens non inueniatur paratus à peccato recedere, cum eo teratur temp' quod cum alio vtilius expendetur. Quamquæ tam en v Nauarr. addit ibidem, si Confessari' sit Parochus, nō debet tunc cum audire teneri (vt in Quadragesima) respicere sibi subditū: qui non obstantè comminatione ei facta de ipso non absoluendo, vult confiteri.

Interrogationes præmittendæ ante Confessionis inchoationem.

SECTIO. I.

Harum quædam faciendæ sunt habito respectu ad iurisdictionem (quam Confessarius ex dictis de ea in præcedent. libro, debet liberam habere in Pœnitentem, vt eum absoluerè possit) nempe si Pœnitens sit homo ignotus, & Confessarius iurisdictionem habeat limitatam; ille interrogandus est, cuius Parochiæ sit; & an habeat diplomata Apostolica, vel suorum Ordinariorum, quibus ei concedatur libera electio Confessarij: Quo respondente, etiam tantum illud; se vndecumque sit, posse ab ipso absolui à quam subditum, debet Confessarius putare satisfactum sibi esse vt expressit Nauarr. ad eundem §. Diligens num. 11. Præterea (que interrogatio, sicut & sequentes, ei etiam q' subditus esse cognoscitur, fieri potest) An sciat se habere aliquam excommunicationem, aut casum reservatum. Atque si ex responsione Confessarius cognoscat excommunicationem habere, sed à qua possit ipsum absoluerè: absoluat antequam à peccatis, eo modo quo Nauarr. explicat in Enchir. cap. 26. num. 7. 8. & 9. Sin autem inueniat habere reservatam, mittat ad eum cui reservata est, aut ad alium cui ad id sufficientem delegauerit iurisdictionem: aut certe talem sibi procurat, vt per se possit suo Pœnitenti satisfacere. Idem Iudicandum est, si inueniatur casum habere reservatum sine excommunicatione. Logiorem autem hæc res explicacionem requirit quidem, sed ad sequentè partem (in qua ex instituto dicendum est de absolutione à casibus reservatis) propriè spectat, vbi Deo iuuante copiosè tradetur. Tantum illud hic monendum est per se loquendo, nō esse necessariam, istiusmodi interrogationem de casu reservato fieri à Confessario. Nam vel Pœnitens talis est, qui scire censetur an habeat casum reservatum; tuncq; si de aliquo tali casu conscius sibi sit, interrogare debet Confessarium ipsum, an habeat potestatem absoluedi ab eo: quod non faciens præsumi potest nullum talem habere. Vel talis est, qui censetur ignorare casus reservatos: & tunc nihil proderit interrogatio. Quod si omnia eiusmodi interrogatione aliquis talis casus ex confessionis decursu deprehendatur: ideoq; illa facta Pœnitens absolui non possit, ipse tale incommodum debet seque indiscretioni vel ignorantie imputare, non autem Confessario, qui illud facit præuenire non potuit. Ita notat Suarez tomo 4. i. sp. 32. sect. 3. num. 2.

Interrogationes præmittendæ in ordine ad contritionem. §. 1.

Quædam verò aliæ interrogaciones faciendæ sunt habito respectu ad contritionem. Cuius generis est, An ex animo doleat se offendisse Deum & propositum firmum habeat relinquendi statum peccati. Quia in re inuētus deficere, iuuandus est per post dicenda in sequenti cap. 5. & 6. si que nihil cum eo profici possit, dimittendus est sine absolutione, tanquam obicem ei ponens. Huius item generis est interrogatio, An gerat cum aliquo inimicitias, ad quas omnino deponendas monendus est. sic teneri, vt alioqui non debeat expectare suorum peccatorum remissionem, prout Dominus noster nobis inculcatum voluit cum orantes dicere præscripsit [Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris] inducendusque est ad reconciliationem præmittendam confessioni, si commode possit: aut si non possit, ad firmum propositum eam exequendi cum primum nanciscetur commoditatem. Cum dicat Dominus Math. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus aliquid habet aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare & vade reconciliari fratri tuo.]

Eiusdem item generis est interrogatio, An debitum aliquod habeat, sitq; in mora solutionis; siue pecunia sit restituenda, siue fama reparanda, siue votum implendum. Atq; si tale debitum existere comperiat, debet Confessarius considerare num Pœnitens possit tunc satisfacere: si que nō possit, sufficit vt habeat propositum firmum satisfaciendi statim, ac facultas illi ad id fuerit. Sin possit, neque urgeat necessitas confessionis, debitum que facile & breui tempore impleri valeat, facere debet Confessarius, vt prius impleatur quam confessioni subicitur; quia obligatio ad illud est, vt fiat quamprimum fieri potest, prout patet per tradita à

Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 54. Et aliquot sequen. de eorum pote-
re restituendi id quod debetur. Quod si vel necessitas confes-
sionis urgeat, vel non possit facile & breui tempore satisfac-
ti, Confessarius debet inducere Pœnitentem ad firmum
propositum satisfaciendi, quamprimum poterit commo-
dè; admonendo eum, si nimium differat, lapsurum in pec-
catum mortale, & amissurum gratiam quam per Sacra-
mentalem absolutionem consequetur. Quod docet Nauar.
in Enchir. cap. 16. num. 5. excipit eum qui in confessione præte-
rita (quod etiam in interrogatione inuestigandum est, si Pœ-
nitens nõ aperiat) restitutionem promisit, nec restituit cum
potuit & debuit. De quo idem Nauar. in præced. cap. 17. num. 59.
post D. Anton. & Caler. statuit non debere absolui, nisi prius
actualiter restituat, quia licet habenda sit Pœnitenti fides
in iis quæ pro se aut contra se dicit; prouideri tamen debet,
ne qui semel defecit, iterum deficiat. Quamquam (addit ille)
Pœnitens occurrere possit talis, nempe ad eum dignus cui fi-
des adhibeatur, actales circumstantiæ loci & temporis, tale
que causæ, vt confessarius solo restituendi proposito con-
tentus esse debeat, iudicando prudenter non dari oportuni-
tatem aliquid amplius faciendi. Vult autem istud etiã quoad
eos procedere, qui prohibentur absolui ante restitutionem
realem: vt subrahentes decimas aut impediendes earum
solutionem ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 12.

21. Eiusdem adhuc generis est interrogatio, quam Polan. po-
nit in Directorio cap. 2. art. 1. An sit in aliquo statu peccati mor-
talis, quem non sit paratus deserere, nam qui proponit ab
aliquo peccato mortali non abstinere in posterum: vt nolens
restituere, vel concubinam relinquere, vel odium deponere,
vel renouare officio, quod nequit sine peccato mortali
exercere, vel aliud eiusmodi, absolueudus non est; etiam si
aliquatenus, inefficacive voluntate tale quid vellet. De qua
re textus habetur expressus in cap. Quod quidam De pœnitent. &
remiss. Ratioque aperta est, quia talis confitetur sine contri-
tione, includente cum summa deestimatione peccati, propo-
situm firmum non peccandi de cætero. De se & de aliis cõ-
tritionis, (vt certum est) confessionem reddit inualidam &
absolutionem sacrilegam. Quo fit, vt non debeat tali abso-
lutio impendi, etiam si illam importunè fatigat extorqueret,
scandalum aliquod & desperationem præteriret. Id quod
Nauar. in Enchir. cap. 10. nu. 4. annotans, addit tale scandalum
esse pharisaicum; quia illud ipse sibi accipit, ac proinde ne-
gligendum, iuxta cap. Inter verba. 11. quest. 3. Neque est quod quis
opponat ad scandalum aut aliud graue malum vitandum,
posse peccatori occulto ministrari Eucharistiam in publico.
Nam ea ministratio non includit (sicut ministratio Sacramen-
ti Pœnitentiæ) rationem iudicij, in quo oporteat informari
de statu suscepturi, vt vel ipse admittatur tanquam dignus,
vel expellatur tanquam indignus. Quamquã autem dicens
se peccatum aliquod mortale relinquere non posse, nullatenus
absolui debeat, nisi proposito murato in melius: tamen
confiteri volens audiri potest, iuxta cit. cap. Quod quidam: nec
dimitti debet (iuxta cap. falsas. De pœnitent. distinct. 5. hinc admo-
nitione qua indicatur vt quotquot poterit bona opera non
omitat facere, peccataque euitet, vt Dens mentem ipsius il-
luminare & cor emollire ad agendum pœnitentiam digne-
tur. Prout loco citato habet etiam Nauarrus.

22. Notandum autem est ex Syluestro Confessor 3. quest. 10. &
Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 21. & cap. 26. num. 3. non debere
Confessarium negare absolutionem Pœnitenti tanquam
volenti in peccato mortali perseverare, si nequit intelligere
veniale peccatum sit an mortale illud in quo perseverare
statuit, sed debere inducias & tempus ab eo petere, ad con-
sulendum suos libros, aut petiores, vt sciat quam in partem
debeat sententiam proferre; aut saltem ei persuadere vt fir-
miter sibi proponat, quod ab eo de quo agitur, sicut ab aliis
mortalibus in posterum abstinere, mortale esse indicetur
viris idoneæ scientiæ & conscientia præditis, quorum iudicio
sit meritò fidendum: cuiusmodi propositum recusans habe-
re (nisi valde dectus esset, ita ut credi posset ipsum in sua per-
suasione sufficienti ratione ducti) indicabitur carere contri-
tione ad absolutionem Sacramentalem necessariam, cum non
appareat auersus omnino à quocunque peccato mortali. Ne
autem negatio absolutionis innotescat aliis, debet Confes-
sarius ei dicere, quod propter circumstantes, cum elatione

maus dicit super ipsum aliquam orationem sine absolu-
tione, vt sic non recedat confusus. Quod est si militer obser-
uandum cum eo qui ob aliam causam absolui non potest: i-
pso quoque monito per talem confessionem, quam absolutio
secura non est, præcepto confitendi satisfactum non esse, iux-
ta antè citatum c. Quod quidam: vbi ea dicitur non esse vera pœ-
nitentia: qualis nimirum à Deo & ab Ecclesia peccatoribus
præcipitur. Istud vtrumque aliis citatis admonet Iacobus à
Graphis in lib. 3. decis. aurearum, cap. 24. num. 24.

23. Notandum est secundò ex Medina in Cod. de confessione quest.
19. dubio vltimo. si iudicæ & Confessario peccatum mortale cõ-
mitti in aliquo facto vel contractu, non acquiescat Pœnitens;
& Confessarius tam emine sit, Pœnitens vero d tam simplex,
vt meritò putare debeat, se non melius ab aliis, quam ab eo
ipso Confessario doceri posse: negandam esse absolutionem
parere nolenti, tanquam indigno nec satis aucto à peccato:
non item si Pœnitens alios habeat, si non plus, saltem què
ac Confessarium, fide dignos, à quibus de contrario infor-
matus esset, aut informati si eraret: etiam si (addit Medina ibi-
dem in corollario) iam in formatas quam informatum decipi,
Confessarius ipse putare: immo & certus foret esse de salu-
tate opinionis, quam confitens amplectitur.

E nimvero sequenda videtur in eo sententia Nauarrin
cit. cap. 26. num. 4. tria dicentis. Primum est: Confessarium si
credat euidenti se textu vel ratione nitui, & Pœnitentem du-
bia, non debere hunc absolvere. Ratio est, quia cum de ali-
quo controvertitur, certitudo vnius partis tollit probabili-
tatem alterius: nec enim id ceteri potest probabile, cuius
contrarium est certum. Absolutio autem dari non potest ei,
quem probabile est dispositum non esse. Secundum est si vi-
deat confessarius se non adeo forti ratione nitri, Pœnitentem
vero nitri pari, vel se dè pari, habere que aliquem pro se cla-
rum doctorem, posse ipsum absolvere. Ratio est, quia pro-
babilitas vnius partis controvertitur, secum patitur probabi-
litatem alterius, licet que in bona conscientia id se qui quod
est probabile: adeo vt sequens non sit eo nomine indispo-
situs ad percipiendam absolutionem Sacramentalem. Iam vero d
eam disposito negare, graue peccatum est; non modo quia
illi sit grauis iniuria, sed etiam quia requiritur ratioque iudicij
postulat, vt iudex audita causa rei, eum absoluat si inue-
nit absolui dignum: præterim in Pœnitentiæ foro, in quo
Confessarius tanquam minister Christi debet absolvere
eum qui coram Christo apparet absolutionem dignus. Tertium
est: ista procedere siue Confessarius ex officio audiat
confitentem, vt proprius Parochus: siue ex sola charitate, vt
alius qui habens solum delegatam iurisdictionem non ob-
ligatur audire ex officio. Neque enim inter eos vllam in hac
re differentiã esse, hinc patet: quia ex quo delegatus suscipit
in se onus aliquem audiendi in confessione, tenetur ei præ-
stare quidquid debet: Ordinarius, cuius locum tenet, vi-
cesque supplet. Videri potest Suarez tomo 4. dispus. 32. scilicet
quinta per totam.

24. Notandum est tertio ex Nauarr. in Enchir. cap. 26. nu. 5. post
Angelum Confessor 4. §. 3. & Sylu. in citata quest. 10. si tam Confes-
sarius quam Pœnitens dubij sint, num aliquod peccatum sit
mortale necne, tunc eligendo partem tutiorem, esse ab eo
abstinendum, ac tale tantumque periculum vitandum: si autem
sit, An Pœnitens teneatur aliquid facere, vel dare, aut penam
aliquam sustinere, benigniorem partem se quando, esse pro
reo dandam sententiam, per iura quæ adfert Syluester.

Interrogationes faciendæ in ordine ad Confessionem §. 2.

Quædam adhuc interrogationes faciendæ sunt habito
respectu ad confessionem; siue eam que proximè faci-
cienda est, siue aliam antea factã. Huius generis est interroga-
tio illa quæ proponit Polancus in Directorio cap. 2. art. 1. Quis sit
confitentis status, quæ cõditio, quod officij: nisi Confes-
sarius iã hæc scire. Refert enim intelligere si coniugatus sit, si
publico aliquo munere fungatur, quam artem faciat, si sit
Religiosus, si Ecclesiasticus sacris ordinibus initiatus, si bene-
ficiarius habens Ecclesiasticum, & huiusmodi alia: vt conue-
niat ex propriis cui eo procedatur in suppleendis per inter-
rogationes defectibus, qui in ipsi confessione contingerint.
Debet enim tales interrogationes connexentes esse statui,

officio, & conditioni Pœnitentis: nempe de illis peccatis, quæ in copulo statu, officio & conditione committi consueverunt: inpreque interrogantur milites de peccatis Clericorum, vtrum recitarint horas canonicas: vel contra Clerici de peccatis militum, vtrum rusticos vexauerint, & sic de cæteris peccatis diuersorum statuum: que Nauarr. in Enchir. cap. 25. per totum latè persequitur. Aduerte obiter quod idem docet ad principium cap. Consideret De pœnit. dist. 5. num. 97. quia non tenetur Pœnitens manifestare seipsum nisi quoad ea, quæ sunt necessaria ad Pœnitentiæ Sacramentum; neq; teneri declarare an sit coniugatus, si vtrum matrimonium non offendit; neque an sit Religiosus, si vota religionis non violat, & sic de reliquis.

Eiusdem generis interrogatio est, Quampridem confessus sit: si que plus anno inuenitur confessionem omisisse: debet Confessarius ipsum monere, vt se accuset de transgressione præcepti ad illam faciendam obligantis: & alterius, Eucharistiam sumendi circa Pascha. Si verò minus anno quidem, sed à multis mensibus, debet sollicitior esse in examinando, quam si à paucis tantum hebdomadis.

26. Est item eiusdem generis interrogatio, An sibi sit conscius de aliquo defectu commisso in aliqua sua præcedenti confessione, ex quo existimet falsè nullam; cui sine farenti, siue neganti credendum est, tanquam testi in iudicio instituto ad ipsius salutem.

27. Est & illa alia, An peregerit pœnitentiã impositam sibi in præcedenti confessione; si que eam per contemptum, aut negligentiam noabilem omiserit implere, de eo accurate; cum id sit peccatum mortale, nisi imposita tantum esset consulendo eam, non autem præcipiendo, ex Nauarr. ad cap. Contrarium De pœnit. dist. 5. nu. 18. Videat quoque Confessarius, an talem pœnitentiã relaxare aut mutare conueniat, iuxta ea quæ dicenda sunt in sequenti parte, cum de satisfactiõne quoad illius implentem.

Est denique eiusdem generis adhuc illa, An conscientia sua satis fecerit, ea quæ memoriã occurrerunt peccata dicendo in præteritis confessionibus, ita vt Confessarius probe omnia intellexerit. Atque si aliquid tacuisse deprehendatur, vnde ex defectu integritatis, confessio ipsa sit inualida, monendus est teneri ad eandem iterandam, & alias quascuque ante factas, in quibus similiter defecerit: horteturque vt pareat se & tunc tempus ad omnia confitenda; vel si mors aut phrenesis immineret, vel appareret non facturum si inde recederet: hortetur ipsum vt tunc dicat omnia quantum recordari poterit, neque putet aliquid tacere, si sibi licere ex eo, quod iam illud in prædictis confessionibus declarauerit, cum omnes fuerint inuites, ita Polancus in Direct. cap. 2. art. 1. Cui adde quod habet Henr. q. alias in margine citatis in Summa sua lib. 5. cap. 14. §. 5. si Confessarius non audiuit, vel non intellexit integram Pœnitentis confessionem, quia erat valde ignorans, vel idiomaticus ignarus; aut quia distractione, dormitione vel furditate impeditus, non percepit quæ dicebantur: Pœnitentem (nisi id aduertendo peccans, obicem poneret) absolutum ab ipso habeat e sufficiens iurisdictionem, percipere fructum sacramenti: neque teneri repetere, nisi ea peccata que putat Confessarium ipsum non audiuisse. Item que eum qui bona fide confitetur ignoranti: quem postea nouit nesciuisse distinguere inter mortalia, & venialia, & inter seruata & non seruata: non videri cogendum iterare confessionem: posito quod talis Confessarius potuerit tunc & voluerit absolueri sibi oblatam bene dispositam etiam si in prudentia circa medicinam & satisfactionem imponendam defecerit. Quamquam tamen esset confessionem repetere oblata commoditate propter periculum inualiditatis, quod raro deest in tali casu.

Interrogationes præmittende in ordine ad cauendos & supplendos defectus Pœnitentis. §. 3.

ADde quo que confessarium, quantum dicit per Pœnitentis valetudinẽ, debere defectus illius per interrogaciones supplere, quando videbitur aliquod omittente ad confessionis integritatem necessarium; sicut & eum sine sufficienti examine offerre se ad confessionem.

28. De quo examine Polancus in eodem art. 1. interrogacionẽ hanc præcedentibus adiungendam censet, An conscientia

inam disculserit ad præsentem confessionem instituentem: quia si dicat se non disculisse, & verosimile sit, quod post redibit paratior, dimittendus est, vt se disculiat, præfixo ad id tempore sufficienti, iuxta rationem status personæ, & longioris moræ positæ in omittenda confessione, nisi mors vel phrenesis immineret, aut nequeat sine scandalo communitio differri, aut alia grauis necessitas urgeat, ex Nauarr. ad c. 1. De Pœnit. dist. 6. §. Diligens nu. 15. Quo tempore, vt idem monet, Adrianum secutus, sufficere (intelligit quoad Pœnitentem, non quoad Confessarium: ne putes excludi interrogaciones proximè dictas) pœnitentiã omisisse prædiscussione, cum ea quæ illi possibilis fuerit peccatorum recordatione: id est, sufficere confessio negligentia in examinanda conscientia, & omnium aliorum peccatorum, quorum tunc poterit recordari. Quod si verosimile non sit, quod rediturus sit ad confessionem (oportet enim Confessores cauere ne Pœnitentem coniciant in desperationem; vt in hac re omnes consulerent notat à Victoria De Sacram. nu. 193.) vel si dicat se quidem aliquo modo, sed satis obiter disculisse conscientiam suam, monendus est (inquit ibidem Polancus) vt in posterum diligentius se præparet, & vt quod recordatur sincere dicat, cum omni qua potest humilitate & displicentiã peccatorum: eodemque modo respondeat ad interrogaciones, quas ipse facturus est, ad supplendum ipsius defectum in examinanda conscientia. Immo cum humanitus vix fieri possit, vt qui longo iam tempore nõ est confessus, & solitus est frequenter peccare; siue ex praua consuetudine, siue ratione officiorum & negotiorum quæ gerit, etiam si iuuetur Confessarij interrogacionibus: vix, inquam, fieri possit, vt satis integrè sua peccata confiteatur: si nihil præmeditatus ad confessionem veniat, dimittendus est, vt ante præcogitet quæ confiteatur; tanquam nescientiã culpabili nesciens reddere integram rationem de suis peccatis; sicut debet iuxta institutionem Christi ad eorum remissionem, per hoc Sacramentum consequenda. Neq; enim qui talis inuenitur (vt potè indispotus) est absoluedus, nisi necessitas faciens impossibilem præcogitationem; aliquid suadet, vt bene monet Nauarr. in præced. num. 14. quia tunc adest sufficiens causa excusans confessionis dimidiationem in eo qui nihil recitaret, sed omnia quantum potest, dicere intendit: vnde ob eum defectum, non est dimittendus: aquam indispotus ad absolutionem recipienda. Quod si quem expediat parare se ad totius vitæ confessionem, propter præcedentes suspectas de invaliditate, poterit ad id dirigi, cum monendo primò vt per tempora ætatis, pueritiæ, adolescentiæ &c. se examine. Secundò vt per varia sua officia & occupationes. Tertiò secundum varias suas dispositiones sanitatis vel ægritudinis, prosperitatis vel aduersitatis. Quarto secundum loca, id est, regiones, ciuitates & domos, in quibus versatus est. Quinto secundum personas cum quibus conuersatus est; examinando quid cum illis tractauerit. Ac demum peccata tam cordis, quam oris, & operis, quæ se commisisse deprehendit, reducat in ordinem Decalogi; subiiciens singulis speciebus probabilem numerum dicendo verbi gratia: Quinquies circiter habui turpes cogitaciones cum delectatione, & sic de cæteris.

29. Nonnunquam etiam qualitas Pœnitentis ostendit se rerum diuinarum valde rudem, exigit interrogaciones ad huc præmitti, An sciat articulos fidei, & præcepta Decalogi, Atque Eccl. sic. Item num intelligat quid sibi velit confessio ad quam faciendam accedit; & cum qua dispositione accedere debeat. Nam talia ignorans de eis instruendus est, iuxta cap. Deus qui. De Pœnit. & remiss. Quod etiam ratio ostendit; quia peccator, vt Dei filius, & regni cælestis hæres reddatur (quod Sacramentum Pœnitentiæ spectat) debet in Christum credere iuxta illud Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Debet etiam obseruationem mandatorum Dei sibi omnino proponere iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. At nescies articulos fidei nequit in Christum credere: dicente Apostolo ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Nec quisquam potest sibi proponere obseruationem mandatorum, quorum non habet noticiam, ac multo minus executioni ea mandare. Artamen non est omnino necessarium, vt Pœnitens prædicta sciat ordinatè, sed sufficere potest vt interrogatus valeat de singulis respondere. Et si Apostolorum

Symbolum & orationem Dominicam non tenere, saltem lingua vulgari, graue peccatum sit veniale) quod etiam notat Iacobus à Graftis in libro 1. de iis. aurearum cap. 24. nu. 27.) propter cap. Vos ante omnia, de confes. dist. 4. cuius expressum præscriptum eà ignorantia infringitur.

Iam accommodare se ad captum rudium in eorum instructione, difficile quidem non est, quoad ea quæ continentur in præceptis Decalogi & Ecclesiæ mandatis: quoad materiã verò articuloꝝ fidei, difficultatis habet plurimum: cuius minudæ rationem Galpar Loates in fine suæ instructionis Confessoriorum duplicem dat. Prior est, vt eiusmodi articuli in charta depicti represententur, vt sic imagines conspexerint illis scripturæ aut literarum loco. Ex qua docendi ratione voluptatem capientes pertrahentur ad discendum, inuabunturque ad ea memoriæ commendanda cum maiori facilitate, quã si verbis tantum inculcarentur. Adde quod inde instigabuntur ad pietatem, cõsiderando cum facilitate & voluntate depicta religionis nostræ mysteria. De modo autem quæ ille tradit tales imagines pingendi & illis vtendi, nihil dicemus: quia res est quæ pendet ex industria vniuscuiusque. Posterior ratio est: si Confessarius iubeat, vt qui sic rudis esse inuenitur, omnibus anni festis, à Parocho aut ab alio, à quo instrui possit, scilicet, inter quæ sit eius diei festiuitas: quo fiet, vt Articuloꝝ, de quibus toto anno institutæ sunt feriæ, nõ tantum reddatur memores; sed etiam necessariam cognitionem assequantur. Documentum notandũ pro praxi, addit ille inquis. Cum Confessarius aduerteret rudes illos, & ignaros bonum habere propositum & promptam ostendere voluntatem addiscendi (sue prædicto, siue alio aliquo modo) articuloꝝ fidei; iamque eorum aliquã noticiam habere, etsi crassiore, poterit eos absolueri; prius accepta ab ipsis sponsione, quod bonum illud propositum quod habent, opere complebunt. In quo si negligentes fuisse inueniatur, nec vllam propensionem ostendant exequendi commendata sibi ad emergendum ex tanta caligine & incertitudine, non erunt absoluedi: tanquam ij qui occulto quodam virtualique contemptu, negligentid, quod sibi ad salutem necessarium est, nolendo intendere animum ad id, sine quo sunt ad absolutionem ipsam obtinendam inepti.

Cauendum autem est ne quisquam talium antè absoluetur quam mysteria saltem Trinitatis & Incarnationis doceatur quantum sufficit ad credendum verum Deum, Vnum in natura diuinã infinitæ excellentiæ, & Trinum in personis, indicatis per nomina Patris & Filij & Spiritus sancti, quæ ipse vsurpat muniendo se signo sanctæ Crucis. Item Iesum Christum Dei Patris Filium, qui propter nostram salutem factus est homo in utero Beatissimæ Virginis, per operationem Spiritus sancti: ita vt simul sit verus Deus, & verus homo. Nam sine tali fide, non potest quis constitui in via salutis: dicente eodem Domino nostro Ioan. 17. Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Cæterum ratio qua familiariter de articuloꝝ fidei instrui possunt rudes, tradetur in sequenti cap. 13. se & priorè.

Interrogationes à Confessario interserenda confessioni Penitentis.

SECTIO II.

31.

PRæmissis quæ propositæ sunt interrogationibus, quantam opus esse iudicauerit, debet Confessarius dicere Penitenti, vt iam tãdem quæ secum recogitauit, prout memoria suggerit, verbis suis exprimat: nihil reticendo memoria, cum sit coram Deo, in cuius præsentia peccauit, & quæ fugere non potest: sicut nec Adamus potuit post perpetratũ peccatum abscondens se in medio ligni Paradisi. Neque audiente Sacerdote dicere vereatur: quia nulla ratione, nisi ipsemet in suum commodum liberè id velit, ille potest audita reuelare; cumque ex duobus malis minus sit eligendum, peccatum suum vni Sacerdoti detegat potius, quam ipsum palam fiat Angelis & hominibus in die iudicij iuxta illud Nabum tertio: Reuelabo pudèda tua in facie tua & ostendam gentibus nuditatem tuã, & regnis ignominia tuam. Cuius rei figurã gessit illud quod 2. Reg. 12. Per Nathã dicitur Dauidi: peccatũ suũ occultasti. Tu fecisti absconditè, ego aut faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu Solis.]

Quod si ille vt melius confiteatur malit interrogari quã solus referre sua peccata, non est ea de causa condemnandus, sed potius iuuandus, vt admonet Nauari in Enchir. c. 10. num. 6. modò tamen habeat propositum referendi omnia mortalia quibus se grauari putat; quantumcumque nõ attingantur interrogatio: alioqui enim si statueret tacere aliquod mortale si de eo non interrogaretur, peccaret mortaliter eodem auctore ibidem: tanquam is scilicet, qui vellet facere confessionem mutilam: nihilominus excitandus est ac instigandus vt ore proprio quæ meminit confiteatur, etiam si nequeat facere nisi inordinate & imperfe. sic enim ex illius relatione discet Confessarius, quas partes debeat in interrogando attingere. Reuenire autem illo ac dicente se nihil scire quod proferat (cum si diligentiam aliquam in examinanda conscientia posuerit, vix fieri possit, quin memoria teneat peccata aliqua de quibus se accurate valesat) dimittendus est tanquam is qui nullam diligentiam posuit: monendo vt se præparet iuxta superius num. 28. dicta, de eo qui inuenitur non discussisse conscientiam. Quamdiu autem quis dicit quæ meminit, & eo ordine quo meminit, audiendus est attentè nec interrompendus, nisi vt dirigatur. Et postquam dixit quod per se dicere potuit, si non videatur dixisse omnia: quæ dicta esse oportuit, interrogandus est; prius tamen animatus, & diuinæ misericordiæ proposita spe inuitatus, vt verè integrè, & liberè respondeat ad interrogata; nec quidquam per verecundiam taceat (quod in pueris præteritum & mulieribus periculosum est) sed nec dicat amplius quam sciat: immo certa pro certis, & dubia pro dubis, prout ipse meminere dicat. Ita Polan. in Direct. cap. 2. art. 2.

Quantum prudentiæ Confessarii relictum est, vt dum aliquid interrogandum occurrit, statim interroget, antequam Penitens ad alia pergat, ne id memoriã excidat, & admittatur cum periculo deficiendi in necessariis ad confessionem: vel ne à Penitente molestè exigere oporteat, vt quod iam dixit iterum dicat: vel si Penitentis interruptio timeatur ex nimis frequenti ipsius interruptione, postquã dixit quæ ad vnum aliquod præceptum, vel genus peccati pertinent; de his quæ circa illud omisa sunt, interrogetur antequam ad alia progrediat.

De quibus interrogaciones fieri oportet. §. 1.

EAverò quæ Penitens per ignorantiam, aut verecundiam, aut negligentiam tacet, debet Confessarius diligenter prudenterque interrogatò elicere (prout præscribitur in §. Diligens De Penitent. dist. 6. cap. 1.) sunt illa quæ de necessitate exprimenda esse in Sacramentali confessione, docebitur in sequenti parte, cum de eadem ex instituto tractabitur.

Primum autem est quodcumque mortale peccatum, etiam merè interitum. Vnde quia contingere potest, vt actus externus, qui de se tantum est veniale peccatum, ab agente puretur mortale: aut vt is proveniat ex affectu, vel intentione mortali: Penitens (nisi aliqua rationabili de causa iudicetur nõ esse necessarium) de aliquo tali confitens (vt de furto rei leuiss) interrogandus est num (verbi gratia) rem magni pretij furati putatis; id enim putans mortaliter peccasset, vt pote illud agendo quod mortale esse conscientia ei dictabat. Item qui confitetur se læsisse alterum, sed leuiter: interrogandus est, num habuerit animum grauius lædendi: aut læserit audens illius odio, vel motus alio affectu mortali, vel intentione finis mortaliter mali: quia id esse peccatum mortale. Secundum est circumstantia quæcumque mortaliter aggrauans peccatum mutando ipsius speciem. Sic dum Penitens confitetur de se vulnerasse hominem, interrogandus est, num is esset Clericus quia ob circumstantiã personæ, incurret in excommunicatione Papæ seruata. Item num in loco sacro, quia talis circumstantia constituit sacrilegium, in ea materia mortale. Præterea nõ vulnerando habere animum occidendi quia commisset homicidiũ mentale. Sic etiam confitens se abufum aliqua muliere, interrogandus est, num esset sanguinea ipsius, num maritata, & sic de cæteris quæ distinctam peccati speciem faciunt, suo loco explicandis in tertia parte. Tertium est, species peccati: Ita confitens se malum desideriu habuisse, interrogandus est, cuiusmodi fuerit illud desiderium, & sic quotiescũq, ex confessione nõ intelligitur pecca-

peccatum in sua specie, quantum intelligi debet iuxta dicenda in sequenti secunda parte cum de ipsa confessione agatur. Quartum est, peccatorum numerus cuius confitendi rationem ibidem quoque exponemus.

De modo quo interrogationes fieri oportet. §. 2.

34. Circa interrogationes autem de his faciendas, notandum est primum, in multis peccatis, maxime in carnalibus, examinandum esse Penitentem. An illorum occasio maieat: erbi gratia, habeatne domum cum qua peccauit: aut aliter utatur aliquorum societate, quæ sit et causa ruina: quia tales & aliæ si quæ sint mortaliter peccandi occasiones, tollendæ sunt.

Notandum est secundum ex Nauarr. ad ante memoratum §. Diligens num. 2. & in Enchir. cap. 5. num. 3. & 4. non esse formandas interrogationes de his quæ ad peccata confitenda non pertinent; nec de omnibus peccatis, sed tantum de iis, quæ homines illius qualitatis, cuius est is qui confitetur, committere solent: itemque de confictis, & quæ communiter nota sunt; ut censentur vitatores transgressiones præceptorum. Decalogi & Ecclesiæ. Item septem criminum capitalia, ac omissiones circa opera misericordiae, & circa custodiam sensuum, aliaque eiusmodi. Itaque de occultioribus, & inconfuctis peccatis, quæ perditissimi homines inueniunt (cuiusmodi sunt, multa inistorum contractuum species) tacendum est, nisi forte de illis occasione interrogandi Penitens dederit: quo casu adhuc ita cautè & dissimulante procedendum est, talibusque circumlocutionibus utendum, ut si Penitens imple illa commiserit: proferat: si minus, illa non addicat.

33. Notandum est tertium (quod Nauarr. in Enchir. cap. 5. num. 2. se experientia didicisse significat) interrogationes necessarias esse potissimum ad intelligendum peccatorum numerum, & speciem; eo quod multi existunt se sufficienter confiteri de numero, si dicant, multoties in hoc vel illo deliqui: quos falli certum est, cum peccata numero tantum distincta, non minus multa sint, quam quæ distinguuntur specie: totaque peccatorum commissorum multitudo in confessione appetenda sit Confessario ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 5. quod constat non fieri illo modo sufficienter. Quare de re plenius proprio loco tractabitur in sequenti parte cum de confessione.

Præterea multi adeo generaliter confitentur, ut nequeat distinctè intelligi; de qua peccati specie confiteantur, an id sit aliquod mortale, an tantum veniale. Atque modus interrogandi numerum non est alius quam ut dicente Penitente, Multoties in hoc peccavi; quærat ab eo, quoties, quia tenetur verum numerum dicere si illum sciat, aut verosimile quantum recordari potest. Si quæ non satis recordetur, iunãdus est secundum ea, quæ item in 2. parte, cum de confessione, tradentur de modo explicandi in ea peccatorum commissorum numerum. In interroganda verò specie, saltem peccati carnis, dare debet operam Confessarius (quod ad citatum §. Diligens num. 4. tangit) ut verbis honestis utatur, & à longè sumat interrogationis initium; ac communioribus gradatim ad particularia, descendendo: ita tamen ut Penitente illa in seipso non agnoscente, ad hæc non procedatur interrogando: ut si quis interrogatus de contactu inhonesto, respondeat negando; non debet de hac vel illa specie contactus interrogari: similiter ut habita peccati specie in carnalibus, nõ descendatur nimium ad singulas quasque circumstantias minutatim interrogandas, ne Confessarius ipse seipsum, aut Penitentem alliciat ad aliquam delectationem: quæ qui sectatur talibus interrogationibus idem auctor ex Angelo, non Confessarium sed confessionis contaminator esse, mortaliterque peccare admonet; tanquam nimirum sacramento valde iniuriosus, & sibi vel proximo noxius. Quando igitur de pollutione voluntaria, vel de fornicatione interrogat Confessarius, prout admonet Nauarr. tum ad principium cap. Consideret, de Penitent. disp. 5. au. 83. tum in Enchir. cap. 5. num. 4. nihil de modis quibus tam foeda turpitudine misero contigit, imple interrogandus est; sed sufficiat dicere quoties id contigerit, dummodo explicet quidquid necessarium est ad cognoscendam peccati sui speciem. Immo verò volens longè, nimisq; distinctè declarare modos, quibus foeda turpitudine cõsistit, prohibendus est, ac docendus non esse necessariū

neq; vult talia dicere, quæ non variat peccati speciem: quam iusti sit expressisse, neque eã cognita opus est ad alia percipienda descendere, quæ illam non variant.

Specialis modus interrogandi de peccato carnis. §. 3.

35. Porro quia homines communiter inveniuntur magis inuoluti in peccato carnis, quàm in alio: periculoissimūque est tam Confessario, quam Penitenti, multū in illius interrogatione morari, consultum videtur, hinc ex Angelo in verbo interrogatio num. 9. at exere modum interrogandi; quo possint de peccato carnis expedite pertransiri: ea, quæ in confessione exprimenda sunt tanquam species distinctæ, & ex ore Penitentis elici, quæ forte ex verecundia taceret. Qui modus est, ut dum Confessarius per præcepta Decalogi discurrrens interrogando venit ad sextum Non merchaberis: primum petat à Penitente, num opere aut voluntate peccatum aliquod inhonestatis luxuriae commiserit: si que negget, & videatur Confessario rem aliter habere posse spectata conditione & statu personæ: petat deinde num delectatus sit cogitatione aliqua rerum carnalium: quo faciente se delectatum esse voluntarie, docendus est ea in re commississe peccatum mortale, contra decimum præceptum: quod præceptum et declarandum est, si necessitas exigat, simulque interrogandus est, quoties tale quid ei contigerit. Quod si numerum inire non valeat, ut sæpe fit in talibus, propter frequentiam: interrogandus est; quanto tempore fuit obnoxius talibus cogitationibus, quamq; sæpe eas habuerit in die vel in hebdomada: an etiam maiorem forte temporis partem in eis posuerit. Quod idem seruandum est in peccatis omnibus, quæ sæpissime committuntur, ut idem auctor addit. Petat 3. num delectatus sit audire loqui de huiusmodi rebus; num aspexerit aliquid unde turpiter delectatus sit: aut num tergerit se vel aliam personam propter huiusmodi delectationem: quo faciente, interrogandus est, quoties id ei contigerit. Petat 4. num Propterea pollutionem aliquam habuerit per se aut cum alia persona: si que per se habitam dicat, non est interrogandus de modo, sed rãtum de numero, sicut cum cogitatione confitetur: si habitam cum aliqua persona confiteatur, interrogandus est, num ea esset cõiugata, num aliqua affinitate vel consanguinitate sibi coniuncta, num religiosa, aut sacris ordinibus iniuncta. Ex his enim intelligetur num tale peccatum fuerit fornicatio; an adulterium, an incestus, an sacrilegium. Circa quod adhuc petendum est: num in eo præter ordinem naturæ admiserit, non seruauit viri & feminae commixtionem, quam natura ad generationem instituit: quo faciente interrogandus est quoties facinus perpetraverit; non item quo in loco corporis. Quod monet Angelus seruandum quoque esse cum de crimine nefando confitetur, de quo D. Paulus ad Rom. 1. aut cum de bestialitate.

Addit idem Auctor, quando voluntaria delectatio de turpitudine carnali fuerit cum affectu turpis operis perpetrandi, inuestigandam quoque esse interrogationibus peccati speciem, perinde ac si perpetratum esset ipsum opus, eū quo in insubstantia talis affectus communicat: iuxta illud Osee 9. facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. Itaque erit querendum num persona cum qua desiderauit peccare, fuerit soluta, an matrimonio copulata, num affinis, &c.

Quod si variis turpibus desideriis astuauerit, interrogandus est, ex eodem etiam auctore, num sæpius variauerit mentem de vna persona in aliam, secundum quod occurrerant memorie: & an magis steterit in desiderio perpetrati criminis cum vna persona, quam cum alia.

Interrogationes subiicienda confessioni factæ à Penitente.

SECTIO III.

36. Post confessionem si quid memoriæ excidisse, aut ignorantia aliqua omisum esse putet Confessarius, debet de eo Penitentem interrogare in particulari. Ad supplendum verò defectum integritatis, qui in confessione facile potest ex negligentia discententi conscientiam, vel ex ignorantia eorum quæ illam vitare possunt, usurpandæ sunt variæ interrogationes, quas ad tria capita reducere licet: ut quædam fiant in genere: quædam verò in particulari quidem; sed de iis quæ communia sunt omnibus Christianis: & quædam demum de iis quæ sunt diuersorum statuum propria. Pri-

mi modi sunt, an aliquid de se bonum, fecerit malo fine, qui si mortalis fuerit, debet de tal facto confiteri, tanquam de mortali: vt si concionem adit, gratia sollicitandæ n. u. l. i. s. ad turpitudinem, peccauit mortaliter, etiam si non sollicitauerit, & sic de similibus. Deinde an mala aliqua committere voluerit, aut committi periculo, pbabili se exposuerit, etiam si voluntatem executioni non mandauerit, quia mala voluntates nõ excusantur à peccato ex eo quod opus non sequatur exterius. Præterea an alios induxerit ad secum peccandum, quia talis inductio est nouum peccatum. Item: An participaret peccatis alienis: quia sic ipse pariter peccauit, etiam mortaliter iuxta Apostolum ad Rom. cap. 1. in fine. Vbi aduerte obiter plures modos esse talis participationis, indicatos his verbis.

Consulo, precipio, consentio, prouoco, laudo, Non retego culpam, non punio, non reprehendo.

Participo, protegoque, meum in caput ista redundant.

Quorum sensus est: cum peccare participatione peccati alieni. 1. Qui dederit malum consilium, vel author fuerit alicui, vt malum committeret. 2. Qui præcepit vel roegerit alicuiquem committere aliquod malum. 3. Qui consenserit peccatis aliorum ea que probat. 4. Qui prouocauerit alios ad peccandum. 5. Qui adulando his qui male agunt, vel laudando opera ipsa mala, author fuerit aliis peccandi. 6. Qui cum posset & deberet, non manifestauit aliorum peccata nisi quorum officium erat illa corrigere. 7. Qui non impediuit peccatum, puniendo vel remouendo occasiones prout debebat. 8. Non reprehendendo vel non monendo peccantes, cum deberet & posset facere. 9. Qui socius aut quocumque alio modo particeps fuit criminis. 10. Qui protegit male agentes, excipiendo eos hospitio, fouendo, aut defendendo.

Adhuc potest ex Plano in Directorio cap. 2. art. 2. sub finem addi interrogatio; An ipse præueniat tentationes, eis aditum præbendo, an vero eis resistendo, & num excludat bonas inspirationes, an vero eis obediat. Quibus cognitis poterit Pœnitens melius à Confessario dirigi ac iurari. Adde ad extremum. An aliquid aliud habeat quod grauet ipsius conscientiam: sique nihil habeat moneatur totam confessionem claudere per illam clausulam generalem. *De omnibus vitiis & peccatis meis, dico meam culpam, mea culpa, vsque ad finem generalis confessionis: Quod si iusta videatur adesse causa descendendi ad particulares interrogationes, non erunt omittendæ quoad peccata in quæ homines communius labi cognoscuntur. Eadem proinde subiciemus modo ad recordationem satis accommodato. Erunt enim vt seruato ordine præceptorum Decalogice tradamus, vt eas quæ circa vnum quodque eorum fieri possunt præmittamus faciendas de peccatis commissis cogitatione: deinde subiungamus de commissis verbo, tertio addamus de commissis opere, ac postremo de commissis omissione. Reliquas vero subiciamus de peculiaribus ac propriis diuersorum statuum, ordine eo, quem hi postulare videntur.*

Interrogationes speciales faciendæ circa præcepta Decalogi quoad peccata magis ordinaria.

SECTIO IV.

Circa primum præceptum Decalogi.

37. **D**E commissis igitur circa primum Decalogi præceptum interrogationes istæ fieri possunt. Quoad cogitationem. An in fide firmus fuerit, vel de rebus fidei dubitauerit. An de Deo ac rebus diuinis aliquam opinionem non bonam habuerit. An desperarit de sua salute, ac vitæ emendatione, peccatorumque remissione obtinenda à Deo: aut ex aduerso, an talia propriis viribus & sine pœnitentia se obtinere posse præsumpserit. An pœnitentiam vitæque emendationem differat vsque ad senectutem, aut mortis horam. An sic afficiatur ad res huius mundi, vt ideo omittat seruire Deo. An ob aliquod mundanum commodum aut incommodum deliberat Deum offendere. An Deum amauerit super omnia, amicitiam ipsius præferendo rebus omnibus. An pure pro ipsius amore, non autem ob aliquod mundanum commodum ei seruerit. An Deum resine diuinas fastidierit.

Quoad verba vero. An fidem negauerit, siue ex toto, siue ex parte. An audacius de rebus fidei disputauerit. An prouulerit, aut docuerit aliquam hæresim: An diuinis officiis a-

liqua prophana, aut indigna, aut deuotionis impeditura admiscuerit. An Dæmonem inuocauerit suis tacite: vt fit per superstitiones quasdam orationes. An Deum, aut Sanctos ipsius blasphemauerit. An de Deo questus sit aliqua impatientia.

Quoad opera autem: An aliquas Iudæorum, Machometanorum, Hæreticorum, aut Paganorum ceremonias vsurpauerit. An aliquos libros prohibitos apud se teneat vel legerit. An vsus sit incantationibus, sortilegijs, augurijs, superstitionibus, diuinationibus, per astra, aut somnia, aut animalium strepitum, aut lineas apparentes in manu, quid sibi, si te alteri euenturum esset prædicendo, aut ab alijs qui tale quid profiterentur consilium petendo. An se vel aliquem suorum, aut aliquod suum animal curati fecerit verbis, aut rebus, superstitionis. An uulerit aliquos characteres, seu figuras reprobas. An Deum tentauerit exigendo ab eo miracula absque necessitate.

Quoad omissionem. An timens id quod ab alijs dicitur, vel fiet, omiserit confiteri fidem, ieiunare, aliudve bonum opus facere ad quod obligabatur. An nesciat ad salutem necessaria, vt mysteria sacrosanctæ Trinitatis & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi: Symbolum Apostolorum intelligendo illud. Orationem Dominicam. Præcepta, quæ dicuntur Dei & Ecclesiæ: & à Christo instituta Sacramenta. An suis Superioribus tanquam Dei locum tenentibus obedire neglexerit. An proximum peccantem fraternè corrigere omiserit.

Circa secundum præceptum.

Quoad cogitationem. An sibi proposuerit iurare aut testari fallum, aut mentiri in præiudicium proximi.

Quoad verba. An cum iuramento aliquid affirmauerit, aut negauerit contra veritatem. An sollicitauerit aliquem ad iurandum fallum. An minatus sit cum iuramento, non habens intentionem implendi quod minabatur. An cum iuramento promiserit aliquid de se malum. An celauerit veritatem, quam iuramento legitime ad tactus, dicere tenebatur. An habeat consuetudinem iurandi. An vouerit aliquid illicitum, quidem, sed malo fine.

Quoad opera. An contraouerit iuramento sui officij An violauerit votum à se emissum.

Quoad omissionem. An omiserit implere quod beniuolentia, aut licite vouit.

Circa tertium præceptum.

Quoad cogitationes. An habuerit propositum, diem festum ieiunandi faciendo vel mandando fieri opera prohibita ab Ecclesiâ, aut non audiendi Missam. Aut non ieiunandi, aut non confitendi vel non sumendi sacrosanctam Eucharistiam eo tempore quo præcipitur ab Ecclesiâ: aut decimas non soluendi Ecclesiæ.

Quoad verba. An tempore notabilis partis Missæ fabulatus sit, aut orando mentem occupauerit in cogitationibus alienis à deuotione. An sacramentali confessionem fecerit integrè, & cum debita præparatione.

Quoad opera. An in die festo per notabile spatium (vt duarum horarum) operatus sit, aut operantibus confeserit: siue mandando, siue approbando. An audiendo Missam diebus festis irreuerenter indecenterque se habuerit. An curarit sibi subiectos eidem interesse: aut contra, eos ne interessent, impediuerit. An aliquod Sacramentum susceperit in statu peccati mortalis, aut excommunicatus: aut si Sacerdos sit. An tali statu vel suspensus, aut irregularis, aut aliter prohibitus administrat, aliudve munus ab Ecclesiâ sibi prohibitum exequi præsumpserit. An in Ecclesiâ aut in Comitibus fugium aliquid quo prophanearetur vel libertas ipsius læderetur, commiserit. An res aliquas sacras tractarit sine reuerentia. An violentia aliqua vsus sit circa personas Ecclesiasticas: siue eas verberando, siue tributis & exactioibus vexando. An sine permissione vsus sit cibis uetitis.

Quoad omissionem. An omiserit audire missam in die festo, & semel in anno confiteri & sacrosanctam Eucharistiam sumere in Pascha cum debita præparatione. An omiserit seruare ieiunium Ecclesiasticum postquam 21. annum excessit. An aliquod peccatum mortale celarit confitendo Sacramentaliter. An omiserit Ecclesiæ soluere Decimas. An ne-

glexerit siue filios, siue alios de sua familia, iustitiam de ijs que ad Christianam doctrinam spectant: & bonis moribus eos imbuere & curare ut sacramenta suo tempore suscipiant.

Circa quartum preceptum.

Quoad cogitationem. An aliquod malum optarit patri vel matri, aut suis Superioribus. An statuerit eis non obedire, nec honorem & obsequium debitum deferre. Aut ex aduerso. An ita inordinate ad eos afficiatur, ut non vereretur ipsorum gratia Deum offendere. An temere de eis iudicet.

Quoad verba. An oblocutus sit parentibus, Prælati, Principibus, magistratibus alijsque Superioribus, de ijs que sit que sit iniuste.

Quoad opera. An iisdem personis cum impatiencia iratus fuerit, eis que molestiam exhibuerit. An eas minoris fecerit quam debuerit, aut puduerit talis patris filium esse. An male rexit familiam suam, malumque exemplum suis dedit. An subuenit parentum & amicorum necessitati cum potuit, illos que in suis afflictionibus consolatus sit. An vxori & liberis necessaria suppeditarit. An ingratus fuerit suis benefactoribus, & molestus suis proximis extiterit.

Quoad omissionem. An omiserit vnicuique honorem deferre, secundum suum gradum. An omiserit implere ea ad que per testamentum parentum defunctorum tenetur, qualia sunt procuratio celebrationis missarum, & aliorum suffragiorum Ecclesiasticorum, largitio aliqua Eleemosinarum: solutio aliquorum debitorum, vel aliquorum piõrum legatorum.

Circa quintum preceptum.

Quoad cogitationes. An suam aut proximi mortem vel notabile malum, siue animi siue corporis alicui optarit. An oderit aliquem, de eo que vindictam sumere cupierit. An doleat de bono proximi & lætetur de malo. An recuset ei loqui.

Quoad verba. An infamarit aut iniurijs affecerit proximum: & nominatim aliquem de sua familia. An alicui maledixerit, aut male imprecatus sit. An irriserit aut de ceperit verbis aliquem. An consulerit vel mandauit aut sollicitauerit malum aliquod inferri proximo.

Quoad opera. An occiderit, percusserit, aut aliter male tractarit aliquem iniuste. An causa vel author fuerit aliquam factionem & inimicitiam, aut pugnam, vel tumultum. An vehementer aut cum impatiencia iratus sit alicui, aut in corrigendo sibi subditos, limites rationis excesserit. An de facto exerceat inimicitias, aut dedignerit loqui alicui, aut nolit condonare ei a quo accepit iniuriam, etiam si offerat se ad satisfactionem. An litem iniustam alicui intenderit, aut adhuc persequatur. An aliquibus fuerit malo exemplo, aut iuuerit male facientes, vel impederit bene agere volentes. An temere exposuerit se mortis periculo. An procurarit sterilitatem vel abortum in foemina. An durus fuerit & inhumanus pauperibus, aut eos irriserit: nec de suis superioribus eos iuuerit.

Quoad omissionem. An omiserit auxilium ferre proximo quem vidit versari in aliquo euidenti periculo salutis, siue animæ siue corporis. An omiserit tueri bonum proximi, cum potuit sine incommoditate. An corripuerit male agentes, præsertim eos quos debuit ex officio.

Circa sextum preceptum.

Quoad cogitationem. An turpes cogitationes habuerit in quibus sibi complacuerit, aut turpibus desiderijs conuenserit.

Quoad verba. An verba lasciuia protulerit, aut audierit & quo hinc, & an sepe talia vsurper. An ceinerit cantiones lasciuas. An laudauerit seipsum de admissa turpitudine: aut aliquam foeminam diffamarit, & impediturine expeteretur in coniugem.

Quoad opera. An aspexerit impudice, vel quid aliud egerit affectu libidinis; aut dona vel promissa, aut literas aut cedulas & assignationes miserit, aut se ornarit intentione talis turpitudinis. An libros impudicos legerit, aut re-

creationis etiam gratia cantarit, aut cantare fecerit cantiones lasciuas, siue humi a voce siue musicis instrumentis. Et an de nocte tale quid vsurparit in cœtione libidinis. An duxerit & ducere docuerit choreas inhonestas. An impudice tetigerit seipsum aut alium: indeque incidit in pollutionem: aut ut incidere procurarit: vel occasionem dederit. An foeminam aliquam cognouerit, eamque an solutam vel coniugatam, consanguinitate vel affinitate aliqua sibi coniugatam, virginem aut religiosam. An se nefando sodomie crimine contaminarit, aut sacrilegium commiserit votum habens castitatis. An aliquem docuerit & induxerit ad eiusmodi turpitudinem. An vtatur consuetudine peccatorum, sitque obnoxius istiusmodi turpitudini. An crapula & ebrietate (que luxurie fomites sunt) notabile detrimentum sibi in anima vel corpore intulerit.

Quoad omissionem. An matrimonio coniunctus debitum coniugale negarit coniugi, nullam habens excusationem non reddendi. An non fugiat occasiones labendi in peccatum carnis, nec armet se aduersus illas, oratione & carnis mortificatione. An negligat curam suæ domus, non curans quis in eam ingrediatur, aut ex ea egrediatur.

Circa septimum preceptum.

Quoad cogitationem. An habuerit, vel adhuc habeat voluntatem capiendi aut retinendi alienum, aut nocendi proximo in suis bonis, vel fraudandi ipsum.

Quoad verba. An mendacijs, iuramentis, fallacijs, vexationibus, ac libus iniustis, que fieri sibi alienum, siue per iustitiam iniustitiam, siue alia via. An licite promissa non impleuerit.

Quoad opera. An furatus sit & quantum. An bona Ecclesiastica seu beneficia obtinuerit per simoniam. An ex bonis naufragorum aut aliorum, qui similem passi sunt iacturam ceperit aliqui animo sibi retinendi. An vendendo vel emendo vsus sit aliqua fraude circa mercium substantiam, quantitatem, qualitatem aut pretium. An inierit aliquem contractum vsurarium. An credita pecunia plus vendiderit quam fecisset pecunia presentis, & quantum excesserit pretium ordinarium. An mutuo dederit ad vsuram siue apertam, siue palliam aliquo contractu. An aliquid receperit, cuius non fecerit mentionem in ratione dati & accepti. An per vim aut clam quod suum est ab alio derendum abstulerit propria autoritate, cum facile posset recuperare autoritate iudicis. An luserit que alienare non potuit: Ausan luserit cum iis qui alienare non potuerunt: vt minores ætate, filijfamilias, vxores Religiosas, & mancipia. An damnnum aliquod intulerit bono communi, aut priuato alicuius: aut illud mandauerit vel consulerit vel approbarit, nec cum posset & deberet impeditur, nec reuelarit. An participarit in re furtiua: aut eam quam furtiuam esse scituit aut probabiliter suspicatur est emerit sibi. An furto accepta, domi suæ seruarit, ac celarit. An male consumat bona sua. An mercedem maiorem acceperit quam meritis esset. An celarit vitia & defectus notabiles rerum, quas vendidit.

Quoad omissionem. An soluat que debet, præsertim pro mercede alieni laboris. An obligatus fuerit ad procuracionem executionis testamenti vel alterius negotij: & neglexerit procurare cum notabili aliorum detrimento. An aliquorum pupillorum cura ei commissa fuerit, quorum bona conseruare & augere non curarit. An inuenta retinuerit sibi nulla facta inquisitione cuius essent. An ex auaritia inhiet lucro. An iustas ac iuste impostas gabelas & tributa soluere contempserit cum exigerentur.

Circa octauum preceptum.

Quoad cogitationem. An ob leues coniecturas male iudicauerit de proximo, aut de eo male suspicatus sit.

Quoad verba. An alteri aperuerit tale suum iudicium, aut suspicionem. An ordinatè mentiat. An subornauerit aliquem testem. An absque necessitate peccatum proximi fecerit patefecerit. An detraherit vitæ alienæ, aut murmurarit, aut detrahentibus vel murmurantibus aurem præbuerit. An infamarit aliquem præsertim personam publicam: vt Principem, Iudicem, Prælatum, Cõcionatorè, &c. An aliquos

libel-

libellos diffamatorios euulgarit. An vocatus iudicē in testem, recusat dicere veritatem, quam scit, aut in praeiudicium proximi plura dixerit quam interrogaretur.

Quoad opera. An semen aliquod discordiarum inter aliquas personas, aut malos rumores sparserit. An oblocutione sua aliquem impeditit à consecutione notabilis boni. An litigans, propugnacioni suae causae inseruerit crimen aliquod occultum aduersae partis, nihil spectans ad illud, de quo principaliter litigatur. An falsis accusationibus, & calumnijs, aut alio artificio effecerit, vt pars aduersa caderet causa, nec ius suum consequeretur.

Quoad omissionem. An audiens murmuraciones & detractiones aduersus aliquem, non sit conatus illum excusare, & defendere cum potuit immo forte sibi in eis complacuerit, aut etiam eas fouerit.

Circa 9. & 10. preceptum.

AN infidatus sit alieno thoro, alienam uel sponfam aut uxorem ad turpitudinem sollicitari aut scandalizarit. An aliena bona concupierit siue mobilia, siue immobilia: aut dignitates, officia, munera, & beneficia. An procurauerit talia ipsi auferri vt sibi darentur. An tactus sit inuidia dolendo de bonis proximi. An inordinate amauerit bona huius saeculi, nec requieuerit à sollicitudine, ea siue licite siue illicitè acquiritendi.

Interrogationes speciales faciendae circa varios hominum status, ac primo circa statum Ecclesiasticum.

SECTIO V.

38.

Cum duo sint genera Christianorum, vt ex D. Hieronymo refertur 12. capite 1. Duo sunt: Vnum Clericorum seu Ecclesiasticorum, & alterum laicorum: prius referemus interrogationes faciendas Ecclesiastico. Ac primo communes, quales sunt. An statum eum elegerit, solum aut principaliter vt viueret ex Ecclesiae bonis. An cum non sufficienti eruditione ordines susceperit: nempe Latinam linguam non intelligens, nec Sacramentorum, saltem Baptismi, Eucharistiae & Pœnitentiae, materiam & formam sciens. An sciat quid sit Sacerdotem esse, & ad quae ipse teneatur. An Symoniacè promotus sit, ad ordines, dederitue aliquid pro sua promotione. An susceperit ante legitimam aetatem, aut existens in statu peccati mortalis: aut ligatus excommunicatione vel suspensione: aut irregularis, vel publica laborans infamia. An in tali statu exercuerit aliquem sacrum ordinem. An sine decenti habitu & tonsura Clericali incesserit, aut aliquo habitu vsus sit, qui de deceret ipsius statum, & alios scandalizarer. An exercuerit munus aliquod saeculare, quale est Medicus, Aduocatus in foro ciuili, Procuratoris, Mercatoris, Histrionis, & simillium. An aliquem actum sacri ordinis exercuerit sine ornamentis requisitis. An recitarit horas canonicas deuotè & attentè: aut inter recitandum, voluntariè distractus sit, aut verba non pronunciarit integrè. An peccati mortalis sibi conscius Missam celebrarit non praemissa sacramentali confessione, habendo copiam Confessarij. An celebrarit post sumptum aliquid cibi vel potus: aut in loco vel tempore non conuenienti. An seruauit consuetas ceremonias. An celebrarit in altari fracto: vel sine, aut cum corporali immundo, aut sine deuotione & attentione: aut nimis festinanter & sine reuerentia: aut lucri potius gratia quàm ex deuotione. An plures Missas in die celebrarit sine licentia. An accepta elemosyna pro pluribus Missis dicendis, vnam tantum dixerit. An suam culpam omiserit celebrare solemnioribus annis festis. An celebrarit cum vino acetoso, & An sua negligentia aliquid de sanctissimo Sacramento deciderit in terram, aut ex calice effusum sit. An passus nocturnam pollutionem ex mortali causa pronientem, celebrarit Missam. An Missam dixerit in aliquem malum finem, aut in ea vsus sit superstitione aliqua. An domi foueat ludos: aut suspectam personam. An vitam agat scandalosam, ebriosus, fraudulenter, turpis, venator, sediciosus, &c. An vtaur nimia familiaritate mulierum illas comitando, manum illis porrigendo, aut aliud id genus alicum obsequium exhibendo.

Quoad Confessarium specialiter. §. 1.

AN confessiones audierit sine licentia, aut non idoneus ad id munus, aut solius commodi sui temporalis gratia. An in aliquo violarit Sacramentale sigillum, detexeritue aliquid auditum in confessione. An perfunctorie audierit, vt plures expediret, omisis debitis interrogationibus, & alijs ad Pœnitentem inuadendum necessarijs. An in dubijs omiserit doctores consulere. An malè impouerit satisfactionem. An absoluerit vbi non debuit ob aliquod impedimentum. An vsus sit interrogationibus indifferetis, quibus aperuerit viam ad peccatum, quam Pœnitens ignorabat. An Pœnitentem prouocarit ad aliquod malum.

Quoad Curatum. §. 2.

AN procurarit sibi curam animarum, cum ad eam incapax sit. An et si capax est, sollicitus tamen non est obligationi suae satisfacere. An curet vt Ecclesiae altaria, eorumque ornamenta conferuentur munda. An per suam negligentiam aliquis Parochianorum sine sacramentis è vita excesserit. An recuset audire suorum confessiones cum legitime petunt. An curet scire qualiter ipsius Parochiani viuunt: ijsque mederi quos inuenerit infectos peccato. An curam pauperum, qui necessitate premuntur in sua Parochia. An aegros uisitet, consolando eos, horrandoque ad patientiam & ad conformandam voluntatem suam cum Dei voluntate, ac monendo de suscipiendis sacramentis suo tempore, ac testamento condendo. An doctrinam Christianam tradat, mysteria nostrae religionis explicando, tradendoque rationem confitendi, communicandi corpore Christi, orandi & audiendi Missam; monendoque de ijs quae ad singularum officium spectant. An omiserit virgere alicuius testamenti executionem. An renouauerit suo tempore Sacramentum Eucharistiae, & sacrum oleum, sanctumque Christina.

Quoad beneficiarium. §. 3.

AN obtinuerit aut procurarit simoniacè seu data aliqua pecunia, aut aliquo quod sit pecunia aestimabile: quale est obsequium exhibitum Praelato ad beneficium ab eo in compensationem obtinendum. An habeat beneficium requirens personalem residentiam, nec ipse resideat. An in eo acquirendo fecerit alicui iniuriam, cui potiori iure debebatur. An satisfecerit obligationi quam habet recitandi horas canonicas, & gestandi habitum & tonsuram Clericalem. An malè expendit redditus sui beneficij, & an ex ijs superfluum aliquid habuerit, de quo non fecerit pauperibus elemosynam.

Quoad Episcopum. §. 4.

Interrogationes faciendae Episcopo, propterea silentio praeteriri possunt: quod ipse cui incumbit satisfacere ceptorum difficultatibus, tanta scientiae esse praesumendus sit, vt per interrogationes ituari nihil opus habeat. Quia tamen Confessarius audiens confessionem ipsius, non ideo liberatur obligatione cauendi, ne eidem confessioni ad integritatem, aliasque conditiones necessarias aliquid desit, consultu erit attingere, quae Bartholomaeus à Medina in instructione Confessariorum lib. 1. ca. 16. §. 1. commemorat peccata ipsius grauiora, tanquam perniciose populo ei commisso, & scandalosa. Primum est, non annuntiare ouibus suis Euangelium aut non seragere, vt in suo Episcopatu concionatores idoneos habeat. Secundum, non residere in sua Diocesi, moram ibi faciendo ad instar boni patris in sua domo: nauarchi in sua nauis, & boni pastoris in suo ouili. Tertium, non visitare totam suam Diocesim, vt debet, ad prouidendum necessitatibus pauperum, afflictos consolandum, & delinquentes corrigendum. Quartum, Ecclesiastica officia & beneficia viris probis, ad eaque idoneis non conferre. Quintum, oues suas non diligere: aut non magis curare quam si nunquam de illis summo Pastori Christo rationem esset redditurus. Sextum, Episcopatum appetuisse ac sagessisse, vt fauore humano illum adipisceretur. Septimum, alium Episcopatum quaerere per intercessores ac internuncios saeculares. Octauum, subditos suos infestare, nouis impositionibus, & libitibus. Nonum, indignis sacros ordines conferre. Decimum

non

non merentibus dare beneficia alijs postpositis, vt fieri potest eo quod illi sint consanguinei vel affines: domestici vel familiares, & isti sint exteri. Vndecimum deesse pauperibus in necessitate. Duodecimum ex redditibus Ecclesiasticis instituire patrimonialia, & palatia sumptuosa ad sui memoriam conseruandam. Decimum tertium, Non curare vt in suo tribunali pauperum cause expediantur, quam cito fieri potest. Decimum quartum, excedere in victu & vestitu, nec debitu seruare ordinem in ijs que spectant ad ipsius domum & familiam, necin ceteris. Ex quibus peccatis quinque prima perniciofa esse populo, cetera scandalosa, manifestum est: nec ordinario excusationem ea habere in te tanti momenti quanti est regimē Ecclesie Dei, intelligi potest tum ex alijs, tum ex illa seria cohortatione. D. Pauli *Ad Romum*. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.]

Quoad Religiosum. §. 5.

Hic quoque faciendæ interrogationes silentio præteriri possunt, cum præsumendum sit in religione non deesse institutionem, per quam quilibet Religiosorum valeat conscientiam sufficienter & discutere & Confessario aperire. Cuiusmodi præsumptione videri potest factum, vt Conc. Trident. *sess. 23. cap. 15.* in Confessarijs Religiosorum non exegerit Episcoporum approbationem, sicut in Confessarijs secularium. Veruntamen quia id non obstat quominus audiens Religiosi confessionem cauere debeat, ne aliquid necessarium in ea omittatur: erit adhuc consultum subijcere peccata, que p̄dictus Bartholomæus in sequent. §. 14. commemorat Religiosorum. Primum est, Religionem ingredi per simoniam seu datā pecunia, aut alioque pecunia estimabili. Secundum, non habuisse bonam intentionem ingrediendo, vt contingit ei qui intendit non sustinere laborem, sed tantum commodè viuere. Tertium, reticuisse impedimenta ingrediendi: siue infirmitatis corporis, siue alia. Quartum, ex arctiori ad laxiorem migrasse sine dispensatione. Quintum, induxisse aliquem ad suam religionem, labores illius tacendo, aut de illa mentiendo, ab aliaque meliori reuocando. Sextum, non seruasse votum castitatis, labendo in aliquod peccatum carnis, tum paupertatis, habendo aliquid proprium, tum etiam obedientie, non obsequendo suis Superioribus aut statuta suæ religionis transgrediendo. Septimum, male functum esse officio dato sibi a Superiore. Octauum, inordinatum affectum habere erga aliquam personam. Nonum, in visitatione Superioris non dixisse quod sciuit, quodque dicere tenebatur. Decimum, aliquam suæ religionis ceremoniam præcipuam non obseruasse: vt carnem comedisse contra suum institutum. Vndecimum, tempus otiosè inutiliterque consumpsisse. Duodecimum, immodestum fuisse, aut murmuratorem, aut impatientem, aut negligentem in oratione & in sacramentorum susceptione. Decimum tertium, inordinatum amore affici erga consanguineos & affines, itemque temporalia ista prosequi, ac de terrenis rebus ita loqui, vt ei sapere videantur. Decimum quartum, deposuisse habitum, aut non recte ad diuinum officium, aut non orasse pro benefactoribus siue viuis siue defunctis. Hæc ille, que manifestum est non esse in Religioso dissimulanda, vt pote de se grauiora: aut periculosa aut scandalosa.

Interrogationes speciales faciendæ circa statum laicalem, ac primo in ordine ad familiam.

SECTIO VI.

Inrogationes que supersunt faciendæ laicis, sic distinguuntur: vt cum illi sint tum familie tum reipublice partes quædam, in ordine ad familiam fiant. Primum quoad coniugem. Secundum, Quoad filium familias. Tertio Quoad seruum. Quarto quoad tutorem & testamenti executorem. In ordine ad reipublicam verò, fiant tum quoad eos, qui lucro in ea vacant, vt opifices & mercatores: tum quoad eos qui literis vacant, vt Magistri & Scholastici: tum quoad eos, qui corpori curando incumbunt, vt Medici, Chirurghi, & Pharmacopolæ: tum quoad iustitiæ ministros, vt Iudices, Aduocatos, Procuratores, Apparitores, tum quoad eos qui

ipsam reipublicam administrant siue in vrbe vt Magistratus & ipsorum Officiales: siue in tota prouincia, vel regno: vt Principes & Gubernatores ab ipsis constituti, ac etiam milites, quorum opera hi vtuntur ad bellum & præfidia.

Quoad coniugem. §. 6.

An contraxerit matrimonium habes votum castitatis, aut id aliquo gradu prohibito. An cum duobus vel duabus simul contraxerit. An alicui fidem dederit contrahendi cum ea, vel cum eo, nec seruauerit. An clandestinè, aut animo fallendi, vel in statu peccati mortalis vel voluptatis tantum, non autem suscipiendæ prolis gratiā, contraxerit. An vir uxorem cognoscat indebito tempore, & cum periculo nocendi serui. An absque iusta causa nēget coniugi debitum coniugale, & An ei fidem coniugalem seruet. An pacifi, è viuant inter se necnè. An curam & sollicitudinem bonam gerant negotiorum domesticorum. An blanditijs carnalibus sint nimis addicti, & maritalem agentes vitam, sint inter se concordēs. An maritus suis prouideat de necessarijs, aut nimium vacet ludo. An eos quos habent in familia, instruant & spectantibus ad Christianam doctrinā, imbuantque bonis moribus, & educant in Dei timore. An in istem sint scandalo, iurando, maledicendo aut aliquid male agendo. An permitant aliquod peccatum domi suæ committi sicut permisit Helij deo grauius Deo reprehensus & punitus *ex 1. Reg. 2. & 4.* Aut non curent qualiter sui domestici viuant, quod quæ sit damnabile patet per illud *prius ad Timoth. cap. 5.* Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. An vxor marito obediat in ijs, que iustè imperat. An aliquid ei surripiat. An oportune ei præparet, sufficienterque admittit & necessaria. An externis largiatur, quod est domi necessarium. An patiens sit & humilis. An contra, turbulenta sit, & arrogans, nec curam vllam habeat domus.

Quoad filium familias §. 7.

An iurauerit mendaciter aut dubitans de veritate. An maledicatur, iniurijs afficiatur, innocet Diabolum, aut frequenter nomen illius in ore habeat. An adeptus vsum rationis, non obtulerit se Deo ad seruendum ei tanquam suo Creatori. An sit inobediens & molestus patri, & matri, magistris, & præceptoribus, senibus & Ecclesiasticis. An fuerit, seque de Jugula & ludo. An vtatur cantilenis turpibus. An risatus sit cum alijs, aut eos iriserit. An fuerit criminator, aut spurcus aut impudens. An abfuerit à suis lectionibus, aut manserit otiosus, aut perditorem vsus sit societate. An sit in deuotus, non orans Deum, nec mane & vesperi se illi commendans.

Quoad seruum.

An diligens sit in obsequio domini sui, ei obediens ac seruans ex amore tanquam Christo. An in aliquo peccato obtemperet domino suo. An domini sui bona augere studeat. An verò deperire sinat, aut etiam sibi vsurper. An aliquid domi gestum, quod debet seruari secretum, re ferat externis. An sit rixosus, rebellis, piger, querulus, criminator, immodestus ac malis moribus. An aliqua ratione turpiter se gerat cum fœminis quæ domi sunt.

Quoad Tutorem & testamenti executorem.

An distulerit executionem testamenti: siue per negligentiam, siue debita operā, vt interea vti posset bonis defuncti. An prius satisfecerit donis gratuitis defuncti quam illius debitis. An distulerit satisfacere ijs quibus defunctus aliquid legauit, & ideo illi compulsi sint aliquas expensas facere ad obtinendam talem satisfactionem. An cum venderentur sub auctione aliqua pupillorum bona, antequam alij emptores aduenirent, auctiōnem ipsam accelerare fecerit, vt res sibi minore pretio maneret, quam aliqui venderetur. An sua negligentia aliquid de talibus bonis sit amissum aut deterius effectum. An pupillis & viduæ prouiderit de necessarijs.

Interrogationes circa statum laicalem in ordine ad Republicam,
& quoad eos qui subijunt illius regimini.

SECTIO VII.

Quoad Opificem. §. 8.

AN in executione sui operis fideliter se gesserit, nec quemquam fefellerit aut grauarit. An rem vnam pro alia tradiderit, aut aliter deceperit in substantia, quantitate, aut qualitate rei tradita. An suum opificium vendiderit quā carē potuit, excedendo etiam rationis limites. An detraxerit ab ijs eiusdem artis, eisque iniuderit, aut etiam conatus sit delere bonam opinionem de ipsis concepitam. An mentitur, iurare ac peieret, promittatque ad certum diem aliquid quod non praestat. An plus materiae postulet, quam requiratur ad perficiendum opus, ut reliquum sibi retineat. An novas formas sui operis excogitet in malum finem, vel ut irrationabilem mercedem exigat. An tyrones suos pro quibus institutendis pecuniam accipit, in alijs rebus, quam suae artis occupet, nec instituat quantum obligatur.

Quoad mercatorem. §. 9.

AN vendiderit, aut vendat aliquas res, quibus homines communiter male vtuntur, aut quas emptorem in malum usum emere praesumebar probabiliter: vt venenum, laruas, taxillos, &c. An paratus sit vendere supra iustum pretium, quod non licet, ne si quidem creditā pecuniā id fiat: aut emere infra iustum pretium, quod nec licet, etiam si id fiat pecuniā praesenti. Ad quod facit illud prioris ad Theosal. c. 4. Ne quis supergrediatur, neque circumueniat in negotio fia-rem suam: quoniam vindex est Dominus de his omnibus. An Christiani nominis hostibus aut haereticis vendiderit equos, arma, aut alia quibus iuuarentur ad bellum gerendum aduersus eosdem Christianos. An merces vitiatas aut adulterinas vendiderit emptori, vitio non declarato. An vsus sit monopolio, conueniendo cum ceteris mercatoribus, ne alio quam certo ab ipsis constituto pretio rigorofo merces venderentur aut emerentur: vel ipse in eundem finem merces omnes vnius generis emerit. An carius merces suas vendat ijs, qui illarum estimacionem non norunt, quam ijs qui norunt. An supra iustum pretium à Magistratu determinatum. An fideliter tradat emptori merces vendidas, vel antequam domo sua efferantur, redimat illas longè viliori pretio, quam vendiderit. An vsus sit cambijs illentis, aut contractibus vsurarijs: vel talibus vtendi fuerit alijs auctor aut mediator. An in mercium qualitate, vel quantitate ea pondere aut mensura deceperit emptorem, vel vnam rem pro alia ei dederit. An falsificauerit suas merces, aut immiscuerit putrefactam vel corruptam, sana & integram. An in negotiando seruet socijs fidelitatem.

Quoad Magistrum seu Doctorem. §. 10.

AN cum se incapacem cognosceret, susceperit docendi onus. An fauore aut muneribus curarit se praeferi digniori. An docendo obloquatur alijs doctoribus. An negligenter vacet suis lectionibus. An scientias prohibitas doceat, aut operam in eis ponat. An docens ius civile: aut medicinam admittat ad suam scholam Sacerdotes aut Religiosos. An docuerit aut defenderit opinionem aliquam falsam aut periculosam. An impugnarit veritatem, aut nouitatum amator sit. An negligat profectum suorum auditorum, nec eis bonum exemplum praebet. An ad gradum admisit aliquem indignum. An seruauit statuta Academiae. An laudet & commendet seipsum, & ceteros magistros contentinatusque obloquatur ac detrahatur. An modo illicito, aliorum magistrorum auditores ad se attraxerit. An alicuius promotionem ad gradum per maleuolentiam impederit, aut factiones vel dissensiones fouerit in Academia.

Quoad Scholasticum. §. 11.

AN honorem magistro suo detulerit, eique obedientiam in omnibus quibus debuit. An ei oblocutus sit, aut eum irriserit. An studuerit in indebitum finem: nempe ad acquirendas diuitias, aut consequendos honores principali-

ter. non autem ad maiorem Dei notitiam ut illi seruiat, & seruendo aeternam salutem consequatur. An contra veritatem contendat, ne appareat victus. An amator sit doctrinarū peregrinarum & nouarum. An malè terat tempus, omittendo lectiones, nec studendo, nec progressum in literis faciendo. An malè expendat bona parentum in ludis, & in alijs nequitijs. An vtatur consuetudine prauorum: aut ipse alijs auctor sit prauitatis. An in dando suffragio aliquid commiserit contra iustitiam: aut ad quid simile alium induxerit. An seruet Academiae seu Collegij statuta & leges. An de sua scientia multum praesumat, & alios arroganter contemnat.

Quoad Medicum & Chirurgum. §. 12.

AN antequam studuerit sufficienter, tentarit aut tenteri mederi morbo alicui periculoso, aut ad gradum promotus sit. An priusquam nouerit qualitatem morbi, ei applicet pharmacum periculosum. An postquam morbi qualitatem detexit: attentus non sit in medendo, aut negligens in visitando aegro, aut in studendo, aut in capiendo consilio: aut recuset cum alijs conferre quando morbus fuerit periculosus. An detrahatur existimationi aliorum eiusdem professionis & contemnat bonas eorum curationes. An in morbo periculoso omittat maturè monere aegrum, ut sollicitus sit de salute animae suae, & sacramenta recipiat. An protrahat morbos ad augendum suum lucrum. An ausus sit vt exipientia periculosa cum notabili vitæ discrimine aegrotantis. An aegrotanti aliquid pro salute corporis consulerit in praedictum salutis animae. An alicui foeminae pharmacum praebuerit, aut consilium aliquid dederit ad impediendum conceptionem foetus, aut ad abortiendum. An conueniat cum pharmacopolis ad vitandas potiones, aut has taxet supra consuetum pretium. An plures aegros suscipiat curandos quam possit curare. An sine sufficienti causa dispense cum suis infirmis in fractione ieiunij, aut in esu carniū. An sua culpa aeger mortem obiecit, aut incurrerit in periculum moriendi. An recuset ad esse pauperi non habenti alium à quo in aegritudine sua curetur. An ex odio, aut fastidio, aut morositate aegri destiterit circa eum praestare quod debuit. Aduerte non esse absoluedos Chirurgos eos, qui non approbati peritorum iudicio, tenere se ingerunt aegris curandis, aut qui vsurpant sibi munus Medicorum, nec hos consulunt, quoad illa quae sunt ipsorum propria.

Quoad Pharmacopolam. §. 13.

AN munus suum exerceuerit antequam nosset necessaria ad illud debite exequendum. An componendo medicinas defecerit in aliquo eorum, quae sibi praescripta erant: aut omiserit aliquid de ijs, quae Medicus expressisset in sua ordinatione. An suis medicinalibus compositionibus seu confectiōibus aut scrupulis, vnum pro alio ponat: vt mel pro saccharo. An vitiatā pro integris, admixta a lenis pro puris vendiderit. An dederit vnam potionem pro alia. An dederit aliquid ad impediendum conceptum foetus, aut ad abortiendum. An aliquid venenosum tradiderit ei, qui periculum illius ignoraret: aut quem malè vsurum praesumebat. An aromata aut pharmaca dederit corrupta, aut quae nullam haberent virtutem. An peccauerit circa qualitatem & quantitatem suorum aromatum, & aliorum quae habuit venalia, malè ponderans aut malè mensurans. An vendat irrationabili pretio: & subornet Medicos ad taxandum medicinas plus quam ratio ferat.

Haecenus interrogationes faciendae laicis qui reipublicae partes sunt, regimini aliorum in ea subiectae. Deinceps sequuntur faciendae ijs, quibus tale regimen est commissum pro communini salute tuenda, siue armis siue iustitiae administratione, ac etiam administris ipsorum. Tales igitur sunt.

Reliquae interrogationes circa statum laicalem in ordine ad reipublicam quoad eos qui praesunt illius regimini & administris ipsorum.

SECTIO VIII.

Quoad Principem. §. 14.

AN totum vel ex parte dominium suum, vel ordinem, siue statum, vel ius primogeniti iniuste possideat.

An

An oneret subditos iniquis exactionibus vel contributionibus. An precibus, vel metu cogat subditos mutuas sibi pecunias dare, vel se obligare ipsius creditoribus pro debitis que contraxit. An a subditis suum, vel iumentorum suorum aliquod seruitium exigat non soluendo mercedem. An iubeat seruos suos diuersari in domibus subditorum, non habens ad id ius, nec iustum pro eo pretium persoluens. An ad vendendam suo arbitratu opera suorum subditorum, vel ad vlciscendum se de illis, euocari eos ad militiam, vel milites oppresserit. An pacem inter subditos conferuet, & iustitiam illis administret. An sibi reseruet pecunias ad aliquod negotium seu opus publicum contributas, puta ad restaurationem pontium, viarum, &c. An ex communibus bonis quippiam vsurpauerit, vel in suam potestatem redigere conetur. Idem iudicium est de bonis seu pecuniis apud sequestrum depositis, vel oppignoratis, de bonis defunctorum vel ad templorum fabricam pertinentibus: quæ omnia restituere debet cum fructibus, qui ex eis antea percipiebantur. An non impedierit peccata publica & abusus sibi cognitos, quos impedire potuerit & debuerit. An negligat quod Deus in suis actibus, & palarijs offendatur. ludis veteris, turpitudine morum, aliisque id genus. An in suis dominijs permittat vsus vel iniquos contractus. An contra voluntatem eius qui laesus est, laenti condonet & penam remittat. An omittat solvere suis creditoribus debita, & seruis mercedem: & officibus pro se facta opera. An male impendat suos redditus. An venatorias sylvas habeat cum notabili danno subditorum. An negligat ius suum subditis reddere. An negligat pauperes. An Ecclesiam vel homines Ecclesiasticos non reuerentur: vel quid contrarium Ecclesie libertati commiserit.

Quoad Iudicem. §. 15.

AN iniquè iudicauerit, propter affinitatem vel consanguinitatem, amicitiam, gratiam, damnum vel incommodum priuatum, metum, &c. An teneat iudicare non adhibita prius diligentia necessaria ad causam cognoscendam. An suæ iurisdictionis fines prætergressus sit, iudicans de causis vel hominibus, de quibus non poterat. An iniuste condonarit penam corporalem, mutando eam in pecuniariam. An recusatit vel distulerit iudicium ijs, qui illud suo iure postulabant. An agendo cum litigatoribus, nimia asperitate vtatur, irascens aut verbis vitens iniuriosus. Innumera sunt alia peccata que contra ius naturale commissa pendent ex ian dictis, & veluti searuiunt tanquam ex fonte: puta odium, prauus affectus, vehemens lucri cupiditas, timor humanus, defectus scientiæ vel studij, &c. Ad que accedunt alia que toties totq; modis committuntur, quam multa sunt ea que iudicibus ipsis prohibentur, si forte contra faciant: maximè autem se corrumpti permittant.

Quoad Gubernatorem & Præfectum. §. 16.

AN cum non esset capax nec idoneus, sui tantum commodi gratia, eum Magistratum seu munus sit adeptus favore, donis, &c. nullam habendo rationem publicæ utilitatis. An seruet, que iureiurando promissit, se bene fideliterque in suo munere versaturum, conseruando leges, & consuetudines regni ac prouinciarum. An aliquod officium vendiderit quod fuerat gratis concedendum. An inquirat vtrum officia eius suum vnicique reddant. An curet vt publica negotia, actionibus & priuatis affectibus semotis tractentur: monendo eos, qui his malis mederi queunt, si quid secus fieri contingat. An dissimulet ea que iniuste ab alijs inferioribus Præfectis committuntur, propria commoda seclando, alios turbando, vexandoque, non soluendo operarijs debitam mercedem, vel debita creditoribus: lucrum querendo ex deposito vel pignore, & grauando populum; ac præsertim pauperes & viduas. An sepe visitet publica loca, vt carnarias, piscarias, vinarias & pistorias tabernas, seu fora & porticus rerum venalium, plateas, &c. vt intelligat si quid per fraudem in illis fiat cum populi damno. An annonæ moderatum pretium imponat vel imponendum curet. An provideat ne destituta annona, & ne ea vendatur, que vitiosa sunt vel corrupta. An visitet carceres, vt videat quomodo tractentur qui sunt in custodia. An iniuste quempiam tradat in carcerem, vel pro

dimissione è custodia, aliquid ex gat; vel carcere nimis fenetro ac incommodo vtatur. An curet vt vigilas & excubiæ suo munere fungatur. An obeat vigilas, & provideat ne populus à latronibus vel grassatoribus & maleficis molestiam patiat. An visitet Xenodochia & domos ad quas pauperes se recipiunt. An det opera, ne que mulier infamis in ijs locis versetur; & vt homines flagitiosi, otiosi & vagi pelantur. An magno studio curet ne quod peccatum publicè permittatur, vt concubinatus, circulatorum & præstigatorum ludicra, scenicorum licentia, &c. An permittat vt in comæijs & ludorum spectaculis, lasciuæ mulieres in scenam prodeant: que est corruptela morum, nomine Christiano indigna. An procuret vt quod datum est pauperibus ijs distribuatur. An grauet pauperes, nec cito expediat negotia illorum. An sibi vsurparit bona Ecclesie: vel aliquid commiserit Ecclesie libertati contrarium, vel aduersus hominem Ecclesiasticum. An curet ne sui serui & domestici impediant liberum aditum ad suas aedes, ijs qui ad ipsum recurrunt. An remissas ne gligenisque sit in expediendis negotijs.

Quoad Maiorem, Scabinum, aut alium Officialem vrbis. §. 17.

AN procurarit vel emerit tale officium, & an illud publicè utilitatis, an proprij commodi causa exerceat. An seruarit suum iuramentum de munere suo rectè & fideliter administrando: & an ea perfecta habeat que ad illud pertinent. An sibi vsurparit agros vrbis proprios, vel posita in ærario eiusdem. An reipublicæ bona male collocet & expendat. An cura sibi demandata distribuendi aut vendendi aliqua bona reipublicæ, æquitatem seruarit: vel ea tradiderit suis seruis, propinquis, amicis, &c. & non pauperibus. An retineat pecunias sibi traditas ad comparandam annonam vel stipendia prædicatorum militum. An dissimulet que laniones & tabernarij, &c. iniquè perpetrant vt ipse vel serui meliora, & viliori pretio obincant. An abiat à consilio vel iudicio, cum in ijs tractatur aliquod negotium ad ipsius propinquos vel amicos pertinens, ne illis aduersetur, quando hæc absentia vergit in publicum damnum. An ijs que in publicis negotijs rationi sunt consentanea aduersetur, eo quod fuerint ab aduersarijs proposita. An in eiusdem generis negotijs excitet factiones & discordias, pertrahens populum ad suas partes, nec proloquens ea que tulle conscientia, dicenda esse intelligit. An publica officia al cuius momenti suis domesticis, propinquis vel amicis, licet minus idoneis, committat; non conferens ea, prout ratio & æquitas postulat. Similiter an ijs quos oderit, procuret seu tribuat id genus munera, quibus multa onera sunt adiuncta. An quia est talis officialis reipublicæ, vilius emat vel pluri vendat. An lucrifacta expendat in res illicitas. An imminuerit domos vel alia loca constituta ad deuotionem fouendam. An creditoribus debita non soluat vel mercedem operarijs, vel artificibus pretium pro opera & artificio. An ea habeat cognita que legibus officij sui præscribuntur. An det opera vt leges immunitatum & priuilegiorum seruentur. An quia Gubernator vel Officialis est, eximat seipsum vel suos propinquos ab onere excipiendi hospitio copias militares, vel sibi sumat immunitatem alicuius alterius publici oneris: cuiusmodi sunt pendere tributa, contribuere, &c. eatenus grauando magis cæteros.

Quoad Militem. §. 18.

AN curarit se referri in numerum militum vt acciperet stipendium, & postea fugerit aut tempore necessitatis à militia abfuerit. An in accipiendo stipendio fraude vsus sit: aut non fuerit contentus cibis in hospitio apposis, quamuis sufficientes essent. An hospites suos vexarit, aut minus aliaue ratione pecuniam ab eis extorserit. An assignatum sibi hospitium reliquerit ob acceptam ab hospite pecuniam, seque cum sociis ad aliud hospitium contulerit. An iuret, blasphemet, abneget Deum vel Sanctos, &c. An violentia & superstitionibus vtatur, aut secum habeat mulierem concubinam, &c.

Quoad

Quoad Aduocatam. §. 9.

AN causam aliquam susceperit defendendam, quam nouit iniustam esse, etsi nonnullis iusta videatur. An absque vilo defectu suscipiat quamlibet causam; nihil examinans vtrum iusta sit an iniusta, vel an solum attendat ad ordinem vel formalitatem iuris, nihil expendens causæ meritum. An prosequatur defensionem causæ, quam in ipsa tractatione antinaduerit & intelligit iniustam esse, licet à principio putauerit iustam. An sit idoneus ad suum officium exercendum, & an legitime susceperit doctoris gradum. An negligat studere ad susceptam causam defendendam. An clientem suum instruat ad mentiendum, fallendum, improbè vrgendum, vel ad vrendum fraude aliqua pro obtinenda causa. An supra constitutam sibi mercedem, aliquid accipiat nõ sponte oblatum, vel exigat: vel etiam fingat opus esse diligentiori examine causæ, aut longiore opera, vt à cliente plus pecunie accipiat. An recusat defendere causam pauperis non habentis alium patronum, ideo que non consecuturi suum ius. An mercede conductus ad causas alicuius suscipiendas negligens in eo officio extiterit, aut parum sollicitus. An plures suscipiat lites, quam vt ijs satisfacere possit. An violauerit iurandum, quo promisit se fideliter gesturum esse in suo officio, & an ea sciat, quæ ad illud rectè obcundem sunt necessaria. An illud munus susceperit cum non esset idoneus. An nouerit communes clausulas quas ius requirit in diuersis scripturis contractuum & aliorum negotiorum. An cum opus est exquirat hominis eruditi consilium & iudicium. An breuiter scripta confecerit, quam vt partes re satis declarata in eam consideratè consentirent. An in examine testium plus scripserit vel minus, quam ipsi dixerint, aut procuret ab illis dici quæ taceri deberent. An tale munus suis amanuensibus exequendum relinquat. An fideliter ad iudicem referat, quæ in examine peracta sunt; non inuoluendo, celando aut obsecrando rem de qua agitur. An sua culpa & negligentia absit à iudiciis cum alicuius notabili damno. An valeat industria, ad lites perspicue, distincteque ordinandas ac disponendas. An negligens sit in seruandis scripturis, vnde causam det multiplicationi litium. An combusserit aut lacerarit scripturas, aut in eis immutari aliquid in alicuius fauorem. An ad emungendam à partibus pecuniam, morosum se ac difficilem exhibeat, aut impedimenta causetur, aut alias excogitet dilationis occasiones. An subdole cum apparitoribus pactus sit ad informationes faciendas vel mandata danda, non requiritibus partibus aut Iudice non ordinante. An lucrum ex multa querens, subornarit delatorem criminis. An nouum officialem docuerit modos indebitos quæstus faciendi. An quamuis inter partes conuenierit, nihilominus vrgat litem Iudicis sententia dirimi. An preteritui officij proprias vlciscatur iniurias. An aliquid lucretur modis illicitis. An vilius emat quam par sit, ab ijs qui eius fauorem expetunt. An supra constitutam sibi à Principe mercedem quid acceperit. An permittat eos qui sub se scribunt, mercedem exigere ab vna ex partibus cum ab altera iam sit persolutum, An cum ab ipso scripturæ aliquæ exiguntur, eas fingat se inuenire non posse, vt plus accipiat in compensationem laboris in querendo suscepti. An ex re litigiosa apud ipsum deposita aliquid sibi vsurparit, aut ei ad quem spectabat non tradiderit, quam cito oportuit, aut eam detinens compulerit expensas facere ad eam recuperandam. An recuset opem suam pauperibus nõ habentibus defensorem, qui ideo causa cadunt. An diu suspensam teneat causam, & negotia clientum, qui non habent vnde mercedem ei persoluant. An cum vrbe egreditur ad expediendum aliquod negotium eadem opera, alia suscipiat & pro singulis integram mercedem postulet, perinde ac si singulorum tantum gratia eo esset profectus. An perscripserit aliquem illicitum contractum. An subornarit vel admiserit aliquos falsos testes. An scripserit testamentum eius qui carebat iudicio. An suo officio, vt par est, functus sit.

Quoad procuratorem. §. 20.

Procurator de pluribus, de quibus Aduocatus interrogari solet, potest interrogari. Interrogandus igitur est. An seruauit iurandum quo promisit se facturum suo

munere. An diligenter examinet causam & omnia quæ ad illam pertinent, priusquam eam suscipiat. An sine discrimine quaslibet causas suscipiat, nihil inquirendo de æquitate ipsarum. An negotio aliquo in se suscepto, ad id necessariam omnem diligentiam non conferat, nec viros doctos consulat. An partes inducat, ad eligendos aduocatos seu legisperitos sibi familiares, sed minus idoneos quam sint alij. An absit à consultationibus & iudiciis, in quibus Clientum suorum negotia tractantur, & an ipsius incuria eiusmodi negotia differantur, vel pereant. An falsum dixerit cum iurauit se non petere malitiose dilationem. An plures suscipiat lites quam vt eis satisfacere possit. An stipendia plura & maiora æquo exigat.

Quoad Apparitorem. §. 21.

AN seruet iurandum, quo promisit se fideliter in suo munere versaturum. An accepto mandato capiendi aliquem, spe compensationis eum præmonuerit vt sibi caueat. An plura negotia expediens eodem die tantundem pro singulis exigat, quantum pro diuersorum dierum expeditionibus acciperet. An in hospitij expensas factas integre persoluerit. An cõnueat peccatis tabernariorum & aliorum eiusmodi, quæ munera ab illis accipiat. An lustrans domos aspersit agat vt aliquid muneris extorqueat. An prætextu sui muneris, aliquibus immeritis faciat negotium, aut violentia vtatur, &c. An consilium inierit de aliquo capiendi vel sistendo iudici, vt inde quæstum facere possit. Cæteræ interrogationes de minus communibus nonnunquam faciendæ intelligi poterunt ex dicendis in 3. parte. Eas Angelus & Tabiena in verbo, *Interrogationes*, attingunt.

CAPVT QVARTVM.

De prudentia Confessarij in adhortando & monendo Penitente.

SVMMARIVM.

- 39 Qui sint vel non sint, vel tantum paucis, adhortandi.
- 40 Qui obiurgandi, qui consolandi.
- 41 De admonitione Penitentis errantis ex ignorantia.
- 42 Obligationem esse monendi, quando ignorantia fuerit vincibilis.
- 43 Quando omisso admonitionis inducat obligationem ad restitutionem.
- 44 Dubius inquirens de rei veritate, ea illi aperienda est, etiam si fructus non speretur, non item scrupuloso.
- 45 Monendus est Penitens inuincibiliter ignorans suum errorem, si fructus inde speretur.
- 46 Quid agendum sit, si non speretur.
- 47 De eo quod agendum est Confessario in quibusdam euentibus presertim Matrimonij inualidi.
- 48 Quando absolutio sit proponenda admonitio, & quando postponenda.
- 49 An quod Penitens deprehenditur omittere, sitne ex ignorantia vel ex malitia, expendendum est, antequam absolutio ei detur.

Postquam pro munere Iudicis confessarius per interrogationes adiunctas confessioni Penitentis, huius interiorum animæ statum sufficienter explorauit: prudentiæ illius est videre an debeat necne pro munere patris spiritualis, aliquam siue obiurgando, siue consolando adhortationem addere, & an aliquid sit, de quo debeat eundem monere.

Pertinet autem primò ad istiusmodi prudentiam, vt sicut adhortationem, cum necessaria non fuerit, omittere debet, sic longiore aut breuiore vtatur, secundum quod Penitentis necessitas, dispositioque exegerit. Qui enim paucioribus grauat peccatis frequentius confitentur, & non sunt bonæ conscientiæ: aut pluribus quidem peccatis grauari sunt, sed discretione, intellectuque sufficienti pollent, & cum sufficienti dolore de peccatis firmum conceperunt propositum vitam deinceps emendandi, non sunt longis adhortationibus fatigandi.

Pertinet secundo; vt duriores & obstinati, qui grauissimis onerati peccatis, exiguum admodum compunctionis & Penitentis specimen exhibent, æquantur increpenturque. Pusillanimes vero, qui tantum de suis peccatis conce-